

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Zuzana Ostrolucká

**ÚLOHA MIEROVÝCH OPERÁCIÍ OSN PRI UDRŽIAVANÍ MEDZI-
NÁRODNÉHO MIERU**

Diplomová práca

Vedúci diplomovej práce:

JUDr. Milan Beránek

Katedra:

Katedra mezinárodného práva

Dátum uzavretia práce: Jún 2014

„Prehlasujem, že som predkladanú diplomovú prácu vypracovala samostatne, všetky použité
pramene a literatúra boli riadne citované a práca nebola využitá k získaniu iného alebo
rovnakého titulu.“

V Prahe dňa 17. apríla 2014

Zuzana Ostrolucká

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som sa rada pod'akovala JUDr. Milanovi Beránkovi za veľmi užitočné rady, podporu a najmä za trpezlivosť počas prípravy tejto diplomovej práce.

OBSAH

ÚVOD.....	3
1. OSN AKO ORGANIZÁCIA NA UDRŽIAVANIE MIERU.....	5
1.1 Úloha Valného zhromaždenia, Bezpečnostnej rady, Generálneho tajomníka.....	7
2. VYMEDZENIE ZÁKLADNÝCH POJMOV.....	11
2.1 Preventívna diplomacia.....	12
2.2 Peacemaking.....	14
2.3 Peacekeeping.....	15
2.4 Peacebuilding.....	16
2.5 Peace enforcement.....	17
3. ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA MIEROVÝCH OPERÁCIÍ OSN.....	19
3.1 Vývoj mierových operácií.....	20
3.2 Mandát.....	22
3.3 Princípy činností mierových operácií.....	25
3.4 Typy misií.....	26
4. VZNIK MIEROVEJ OPERÁCIE OSN.....	29
4.1 Proces ustanovenia mierovej operácie.....	30
4.2 Právo a jeho aplikácia na mierové operácie OSN.....	36
4.3 Financovanie mierových operácií OSN.....	40
5. CHARAKTERISTIKA KONKRÉTNÝCH MIEROVÝCH OPERÁCIÍ.....	43
5.1 Kongo (ONUC).....	43
5.2 Mozambik (ONUMOZ).....	47
5.3 Rwanda(UNAMIR).....	48
5.4 Bývalá Juhoslávia (UNPROFOR).....	51
5.5 Sierra Leone (UNAMSIL).....	55
5.6 Južný Timor (UNTAET).....	57
ZÁVER.....	60
Zoznam literatúry.....	63
Resumé.....	75

Summary: The role of peacekeeping operations in maintenance of international peace.....	76
Klíčové slová.....	77
Key words.....	77

ÚVOD

Hlavným cieľom Organizácie spojených národov je udržiavanie medzinárodného mieru a bezpečnosti. V súčasnej situácii rapídne sa meniacich hrozieb pre mier a bezpečnosť nastal obrovský pokrok ustanovením mierových operácií OSN. Od konca studenej vojny boli „modré prilby“ zainteresované v množstve mierových operácií po celom svete. Od pôvodne nárazníkovej funkcie tak prešli za desaťročia dlhú cestu a dnes vykonávajú množstvo rôznorodých činností, ktorými sa podieľajú na udržiavaní medzinárodného mieru a bezpečnosti. V súčasnosti sa mierové operácie zúčastňujú taktiež na volebných procesoch, pomáhajú pri obnove základných inštitúcií v krajine, zabezpečujú humanitárnu pomoc, odzbrojovanie a presadzovanie ľudských práv. Ich úloha však nie je jednoduchá. Niektoré z nich sa skončia úspechom, no história nám ukázala, že tomu tak vždy nie je. Práve z toho dôvodu sa pokúsím v mojej diplomovej práci charakterizovať mierové operácie z všeobecného hľadiska a objasniť tak základné zásady ich fungovania a pôsobenia, a na príkladoch operácií z minulosti poukážem na faktory, ktoré ovplyvňovali to, ako sa na nich, ale aj na celú Organizáciu spojených národov, nazerá dnes.

Práca sa skladá z piatich hlavných kapitol. Prvá z nich približuje úlohu Organizácie Spojených národov a jej pôsobenie v rámci medzinárodného mieru a bezpečnosti a to najmä prostredníctvom funkcie Valného zhromaždenia, Bezpečnostnej rady a Generálneho tajomníka. Druhá kapitola vymedzuje základnú terminológiu a odlišuje od seba *peacemaking*, *peacekeeping*, *peace building* a *peace enforcement*. Vedľa týchto pojmov stojí *preventívna diplomacia*. Záver druhej kapitoly objasňuje dôvod často sa vyskytujúcej nejasnosti a nezrozumiteľnosti daných pojmov pri ich výklade.

Tretia kapitola poskytuje základnú charakteristiku mierových operácií OSN s ohľadom na ich začiatky a postupný vývoj charakterizovaný tromi generáciami. Kapitola približuje problematiku mandátu mierovej operácie, jeho rozdelenie podľa oblastí a zdôrazňuje základné princípy činnosti, ktorými sa operácie majú riadiť, a ktorými sú súhlas strán, nestrannosť a zákaz použitia sily s výnimkou sebaobrany a obrany mandátu. Záver tretej kapitoly klasifikuje misie OSN na osem základných typov.

Štvrtá kapitola sa sústreďí na vznik mierovej operácie OSN a pomáha tak pochopiť proces jej ustanovenia od analýzy konkrétnej situácie, cez plánovanie stratégie, schválenie mandátu, až po vedenie a riadenie operácie. Vyzdvihuje tiež nezastupiteľnú úlohu orgánov OSN a ostatných subjektov podieľajúcich sa na vzniku mierovej operácie. Kapitola sa sústreďí na význam práva aplikujúceho sa na dané mierové operácie a z dôvodu lepšej prehľadnosti rozdeľuje toto právo na právo medzinárodné, právo hostujúcej krajiny a právo prispievajúceho štátu. V závere sa kapitola zaoberá problematikou financovania mierových operácií, zdôrazňuje úlohu Valného zhromaždenia pri schvaľovaní rozpočtu a načrtáva proces jeho schvaľovania.

Záverečná piata kapitola má za cieľ analyzovať konkrétne mierové operácie – ONUC v Kongu, ONUMOZ v Mozambiku, UNAMIR v Rwande, UNPROFOR v Bývalej Juhoslávii, UNAMSIL v Sierra Leone a nakoniec UNTAET v Južnom Timore. Kapitola sa sústreďuje na ustanovenie a základnú charakteristiku misie a jej mandátu, okolnosti, za ktorých v krajine pôsobila, činnosti, ktoré vykonávala. V závere každej operácie sa na základe týchto okolností snažím dospieť k zisteniu, do akej miery bola misia schopná splniť, resp. nesplniť svoj mandát a aké následky mala táto skutočnosť pre medzinárodný mier a bezpečnosť.

Pri tvorbe diplomovej práce som vychádzala z rôznych zdrojov. Čerpala som z knižných publikácií, no vzhľadom na vysokú neprístupnosť potrebných zdrojov v knižnej podobe som vychádzala najmä zo zdrojov a dokumentov v podobe elektronickej. S ohľadom na tému mojej diplomovej práce boli takmer všetky dokumenty v anglickom jazyku. Snažila som sa čerpať najmä z oficiálnych stránok a oficiálnych dokumentov OSN, z dokumentov jej orgánov a z prevažnej časti som sa pri práci opierala o Rezolúcie Bezpečnostnej rady, Rezolúcie Valného zhromaždenia a správy Generálneho tajomníka.

1. OSN AKO ORGANIZÁCIA NA UDRŽIAVANIE MIERU

Myšlienka Spojených národov vznikla počas 2. svetovej vojny, keď predstavitelia štátov usilujúcich sa o jej ukončenie pocítovali naliehavú potrebu vytvoriť mechanizmus, ktorý by bol schopný nastoliť mier a zabrániť do budúcnosti ďalším vojnám. Táto myšlienka mohla byť naplnená jedine v prípade vzájomnej spolupráce všetkých národov v medzinárodnej organizácii. Práve tou sa stala Organizácia spojených národov. OSN oficiálne vznikla 24.októbra 1945 a bola založená 51 štátmi na dosiahnutie štyroch hlavných cieľov:¹

- udržiavať medzinárodný mier a bezpečnosť,
- podporovať priateľské vzťahy medzi národmi,
- rozvíjať spoluprácu pri riešení medzinárodných problémov,
- podporovať ľudské práva.²

OSN je organizáciou poskytujúcou pomoc pri riešení medzinárodných konfliktov a problémov týkajúcich sa celého sveta. Bývalý Generálny tajomník OSN Kofi A. Annan charakterizoval význam a úlohu OSN takto:

„Spojené národy sú jediným skutočne univerzálnym telesom, na ktorého pôde sa štáty celého sveta môžu spoločne postaviť výzvam dnešnej doby.“³

OSN pozostáva zo šiestich hlavných orgánov: Valného zhromaždenia, Bezpečnostnej rady, Ekonomickej a sociálnej rady, Poručenskej rady, Medzinárodného súdneho dvora a Sekretariátu. Vzhľadom k téme mojej diplomovej práce sa budem podrobnejšie zaoberať len činnosťou Valného zhromaždenia, Bezpečnostnej rady a Sekretariátu (resp. Generálneho tajomníka) a ich postavením v rámci činností mierových operácií.

¹ Systém OSN, O OSN, Dostupný z WWW: <http://www.osn.cz/system-osn/o-osn/> (17.1.2014)

² *Charta Organizácie Spojených národov*, Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky, Stála misia SR pri OSN v New Yorku, Spojené štáty, Dostupný z WWW: <http://www.mzv.sk/App/WCM/ZU/NewYorkOSN/main.nsf?Open>, (14.5.2014), čl.1

³ Informační centrum OSN v Praze, *Fakta a čísla OSN, Základní údaje o Organizaci spojených národů*, New York-Praha, 2005, str. xvi

Charta OSN

Súborom pravidiel a zásad, ktorým sa riadi činnosť Organizácie Spojených národov, je Charta OSN. Bola podpísaná 26. júna 1945 v San Franciscu⁴ a je medzinárodným dokumentom kodifikujúcim základné princípy a ciele medzinárodných vzťahov.

„My ľud Spojených národov, odhodlaní uchrániť budúce pokolenia pred metlou vojny, ktorá dvakrát v priebehu nášho života priniesla ľudstvu nevysloviteľné strasti...rozhodli sme sa zjednotiť svoje úsilie, aby sme dosiahli tieto ciele.“⁵

Jedným z týchto cieľov je zachovávanie medzinárodného mieru a bezpečnosti vykonávaním kolektívnych opatrení na predchádzanie ohrozenia mieru, odstraňovanie tohto ohrozenia a potlačovanie každého útočného činu, či porušenia mieru.⁶ Podmienkou je napĺňanie týchto cieľov mierovými prostriedkami a v súlade so zásadami spravodlivosti a medzinárodného práva.⁷

Keď Charta hovorí o mieri, chápe ho viac ako len absenciu vojny. Medzinárodnú bezpečnosť na druhej strane chápe ako také usporiadanie medzinárodných vzťahov, v ktorom každý členský štát bude ubezpečený, že mier nebude porušený, a ak by náhodou k tomuto porušeniu došlo, tak dopad na členský štát bude limitovaný.⁸

Činnosť OSN vychádza najmä zo zásady zvrchovanej rovnosti všetkých členských štátov, ktoré sa zaväzujú plniť si svoje záväzky vyplývajúce z Charty. Zaväzujú sa tiež rie-

⁴ *History of the United Nations Charter*, United Nations, Dostupný z WWW: http://www.un.org/en/aboutun/history/charter_history.shtml, (2.6.2014)

⁵ *Charta Organizácie Spojených národov*, op. cit. Preambula

⁶ *Ibid.*, čl. 1

⁷ *Systém OSN*, op. cit.

⁸ B. Oswald, H. Durham, A. Bates, *Documents on the Law of UN Peace Operations*, Oxford University Press Inc., New York, 2010, str. 41

šiť medzinárodné spory mierovými prostriedkami a vystríhajú sa vo svojich medzinárodných stykoch hrozby silou a použitím sily proti ostatným členským štátom.⁹

„Spojené národy ako most medzi mocou a princípmi, sú symbolom spoločných túžob ľudstva po lepšom živote a bezpečnom svete pre všetkých.“¹⁰

1.1 Úloha Valného zhromaždenia, Bezpečnostnej rady a Generálneho tajomníka OSN

Valné zhromaždenie

Valné zhromaždenie rokuje o všetkých otázkach, ktoré patria do rámca Charty OSN alebo sa týkajú právomoci a úloh orgánov stanovených Chartou. Môže, s výnimkou ustanovení článku 12, dávať členom Organizácie Spojených národov, Bezpečnostnej rade alebo obom súčasne, odporúčania o takýchto otázkach.¹¹ Valné zhromaždenie OSN sa teda zaoberá všeobecnými zásadami spolupráce v rámci zachovávanía svetového mieru a bezpečnosti. Jeho význam spočíva najmä v tom, že na jeho pôde môžu členské štáty vyjadriť svoje názory, nesúhlas, či znepokojenie a diskutovať o tom diplomatickou cestou.

„Valné zhromaždenie môže prerokúvať všetky otázky o zachovaní medzinárodného mieru a bezpečnosti, ktoré mu predloží niektorý člen Organizácie Spojených národov alebo Bezpečnostná rada alebo podľa článku 35, ods. 2¹² štát, ktorý nie je jej členom.“

Je tak hlavným rokovacím orgánom OSN. Tvoria ho zástupcovia všetkých členských štátov a práve preto je najreprezentatívnejším orgánom OSN.¹³ Na rozdiel od Bezpečnostnej rady

⁹ M. A. Osman, *The United Nations and Peace Enforcement (Wars, terrorism and democracy)*, Ashgate Publishing Limited, 2002, str.5

¹⁰ R. Thakur, A. Schnabel *United Nations Peacekeeping Operations: Ad Hoc Missions, Permanent Engagement*, United Nations University Press, Tokyo, ISBN 92-808-1067-7, The United Nations University, 2001, str. 2

¹¹ *Charta Organizácie Spojených národov*, op. cit. čl.10

¹² „Štát, ktorý nie je členom Organizácie môže upozorniť Bezpečnostnú radu alebo Valné zhromaždenie na každý spor, v ktorom je stranou, ak vopred prijme, pokiaľ ide o tento spor, záväzky mierového riešenia určené touto Chartou.“ (*Charta Organizácie Spojených národov*, čl. 35, ods. 2)

¹³ *Documents on the Law of UN Peace Operations*, op. cit. str. 21

má však každý člen Valného zhromaždenia jeden hlas a k prijatiu významných rozhodnutí, týkajúcich sa napríklad mieru a bezpečnosti, je potrebná dvojtretinová väčšina hlasov.¹⁴

Kľúčovú úlohu zohráva Valné zhromaždenie najmä v oblasti financovania mierových operácií. Prostredníctvom jeho piateho, Administratívneho a rozpočtového výboru, schvaľuje rozpočet a dozerá nad jeho dodržiavaním.¹⁵ Jeho ďalšou, veľmi dôležitou úlohou, je monitorovanie činnosti operácií a to prostredníctvom Zvláštného výboru pre mierové operácie (*Special Committee on peacekeeping operations*) ustanoveného v roku 1965.¹⁶

Môže však nastať situácia, keď Bezpečnostná rada pre nedostatok jednotnosti stálych členov zlyhá vo výkone jej primárnej zodpovednosti - zabezpečenia medzinárodného mieru a bezpečnosti.¹⁷ Ak sa v akomkoľvek prípade objaví hrozba pre mier, porušenie mieru alebo akt agresie, na čelo sa dostáva Valné zhromaždenie. To v takomto prípade musí urýchlene prerokovať vec s ohľadom na vykonanie patričných odporúčaní členom na kolektívne opatrenia na udržanie alebo obnovenie mieru.¹⁸

Bezpečnostná rada

Bezpečnostná rada OSN je orgánom s primárnou zodpovednosťou za udržiavanie medzinárodného mieru a bezpečnosti.¹⁹ Má pätnásť členov, z toho päť stálych. Stálymi členmi sú Čína, Francúzsko, Rusko, USA a Veľká Británia. Desať nestálych členov volí Valné zhromaždenie vždy na dva roky.²⁰ Každý člen má jeden hlas. Na prijatie rozhodnutia

¹⁴ *Charta Organizácie Spojených národov*, op. cit. čl. 18

¹⁵ *Charta Organizácie Spojených národov*, op. cit. čl. 17

¹⁶ Role of the General Assembly, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/rolega.shtml>, (14.12.2013)

¹⁷ Resolution 410 (1977), The Security Council, 15 June 1977

¹⁸ Resolution 377 (V), *Uniting for peace*, 3 November 1950

¹⁹ *Charta Organizácie Spojených národov*, čl. 24

²⁰ *Ibid*, čl. 23

o zásadných otázkach je nutný súhlas aspoň deviatich členov vrátane piatich stálych členov. To znamená, že ak jeden zo stálych členov zahlasuje proti rozhodnutiu, návrh vetuje.²¹

Členské štáty majú, na rozdiel od nezáväzných doporučení prijímaných inými orgánmi OSN, povinnosť prijímať a vykonávať jej rozhodnutia. Hneď ako je Bezpečnostnej rade predložený spor, nasleduje výzva na jeho vyriešenie mierovými prostriedkami. Ak ale takýto spor prerastie do ozbrojeného konfliktu, snaží sa Bezpečnostná rada, aby bol čo najrýchlejšie ukončený. Aby sa zabránilo eskalácii násilia a rozšíreniu konfliktu, určí Rada podmienky prímeria a takýto proces podporí rozmiestnením mierových operácií.²²

Generálny tajomník

Generálny tajomník OSN je symbolom ideálov a cieľov Organizácie Spojených národov a hovorcom všetkých ľudí sveta, najmä tých chudobných a zraniteľných.²³ Podľa Charty OSN je hlavným správnym úradníkom OSN a z toho titulu vykonáva funkcie, ktoré mu boli zverené Bezpečnostnou Radou, Valným zhromaždením a ďalšími orgánmi OSN.²⁴ Veľmi významnou a dôležitou je funkcia upozorňovania Bezpečnostnej rady na situácie, ktoré by podľa neho mohli ohroziť medzinárodný mier a bezpečnosť.²⁵ Okrem najdôležitejšej úlohy Generálneho tajomníka pri ustanovovaní a schvaľovaní mandátu, či pri podávaní správ (*reports*) ohľadom misií po ich nasadení, má Generálny tajomník veľký význam aj v prípadoch, ktoré sa netýkajú spolupráce s Bezpečnostnou radou, či Valným zhromaždením. Je veľmi vážnou a globálne rešpektovanou osobnosťou, čo je okrem iného, spôsobe- né jeho nestrannosťou a neutralitou. Verejnými i súkromnými krokmi a prostriedkami tak

²¹ Ibid, čl. 27

²² Ibid, čl. 33

²³ The role of Secretary-General, United Nations, Dostupný z WWW: http://www.un.org/sg/sg_role.shtml (1.6.2014)

²⁴ Charta Organizácie Spojených národov, op. cit. čl. 97

²⁵ The role of the Secretary-General, op. cit.

pomáha predchádzať konfliktom, či zabraňovať ich eskalácii a rozširovaniu.²⁶ Dôkazom toho je aj situácia, keď v roku 1988 viedol zásah vtedajšieho Generálneho tajomníka Kurta Waldheima k ukončeniu osem rokov trvajúcej vojny medzi Irakom a Iránom²⁷:

„Bol som zainteresovaný v intenzívnych diplomatických aktivitách s cieľom dosiahnuť implementáciu Rezolúcie Bezpečnostnej rady 598 (1987). Na základe výsledkov tohto snaženia oznamujem, že medzi Iránom a Irakom bolo uzatvorené prímerie a všetka vojenská činnosť bola dňom 20. augusta 1988 zastavená. Vlády Iraku a Iránu súhlasili s nasadením pozorovateľov OSN, takisto i s dátumom prímeria.“²⁸

Ďalšími dôkazmi jeho mierotvorných aktivít sú Kambodža²⁹ (mierová operácia UNAMIS³⁰), Cyprus³¹ (mierová operácia UNFICYP³²), či Mozambik³³ (mierová operácia ONUMOZ³⁴). Podrobnejšou činnosťou Generálneho tajomníka OSN v rámci procesu ustanovovania, vzniku a riadenia mierových operácií sa budem zaoberať v ďalších kapitolách mojej práce.

²⁶ The Secretary-General's Five-Year Action Agenda, United Nations, 25 January 2012, Dostupný z WWW: http://www.un.org/sg/priorities/sg_agenda_2012.pdf, (17.5.2014)

²⁷ Iran, Iraq – UNIMOG, Background, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unimogbackgr.html>, (14.4.2014)

²⁸ Resolution 612 (1988), The Security Council, 9 May 1988

²⁹ Resolution 745 (1992), The Security Council, 28 February 1992

³⁰ Cambodia – UNAMIC, Background, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unamicbackgr.html>

³¹ Report of the Secretary-General S 2011/746, 30 November 2011

³² *United Nations, The Blue Helmets, A Review of United Nations Peace-keeping*, Third edition, Published by the United Nations Department of Public Information, ISBN 978-9211006117, June 1996, str. 149

³³ *Statement of the Special Representative of the Secretary-General*, (SG/SM/5488), 19 November 1994

³⁴ Mozambique – ONUMOZ, Background, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/onumozFT.htm> (4.12.2013)

2. VYMEDZENIE ZÁKLADNÝCH POJMOV

Misie OSN môžeme rozdeliť na tri základné typy – *peacemakingové* (misie na vytváranie mieru), *peacekeepingové* (misie na udržiavanie mieru) a *peace-buildingové* (misie na budovanie mieru). Od nich sa vyčleňuje tzv. *peace enforcement* (činnosti spojené s vynucovaním mieru). Veľmi dôležitým pojmom je taktiež *preventive diplomacy* (preventívna diplomacia), ktorá by daným typom misií mala predchádzať. Rozlišovanie týchto pojmov bolo a je veľmi zložitú, najmä pre nejednotnosť ich výkladu. Rôzni autori pri analýzach mierových operácií nekonzistentne používajú odlišnú terminológiu a vytvárajú si vlastné definície základných pojmov. R. Thakur napríklad používa pre označenie mierových operácií OSN všeobecný termín *peace operations*.³⁵ A. Schnabel zas nerozlišuje medzi pojmami *peacekeeping* a *peace enforcement*.³⁶ Všeobecná zhoda však panuje v tom, že sa tieto typy a pojmy mnohými črtami prekrývajú a hranice medzi nimi sú často veľmi nejasné a zahmlené. Základný rámeček poskytol bývalý Generálny tajomník OSN Boutros Boutros-Ghálí vo svojej správe *Agenda pre mier (An Agenda for peace)*, kde pomocou pojmov preventívna diplomacia, peacemaking, peacekeeping a peace-building vyjadruje hlavné ciele OSN na poli medzinárodného mieru a bezpečnosti. Napriek tomu, že od vyslania prvej mierovej operácie uplynulo niekoľko desaťročí, ešte stále v českom a slovenskom prostredí neexistuje ekvivalent týchto cudzích výrazov. Aby som predišla možným nezrovnalostiam v ich preklade, budem tieto pojmy v mojej diplomovej práci používať v ich pôvodnom, anglickom tvare.

³⁵ Ch. Aoi, C. de Coning, R. Thakur, *Unintended consequences of Peacekeeping Operations*, United Nations University Press, Tokyo, ISBN 978-92-808-1142-1, The United Nations University, 2007, str. 117

³⁶ R. Thakur, A. Schnabel, *United Nations Peacekeeping Operations: Ad Hoc Missions, Permanent Engagement*, United Nations University Press, Tokyo, ISBN 92-808-1067-7, The United Nations University, 2001, str. 23

2.1 Preventívna diplomacia

Keď vypukne konflikt, alebo ak vyhrážka prerastie v násilie, preventívna diplomacia je jedným z najstarších nástrojov dostupných OSN k zabráneniu stupňovania konfliktu alebo krviprelievania. Od momentu, keď sa bývalý Generálny tajomník Dag Hammarskjöld po prvýkrát zmienil o koncepcii preventívnej diplomacie ubehlo už viac ako polstoročie a dnes je jej súčasťou viac nástrojov a činností ako kedykoľvek predtým.³⁷

Najväčším prínosom preventívnej diplomacie je jej vysoká návratnosť, a to v podobe veľkého množstva zachránených ľudských životov. Okrem tejto neodškriepiteľnej funkcie má tiež vysoký ekonomický zmysel: Svetová banka vypočítala, že priemerné výdaje občianskej vojny sú ekvivalentom k viac ako tridsaťročnému rastu hrubého domáceho produktu priemerne sa rozvíjajúcej krajiny.³⁸

„Prevencia je najdôležitejšou zložkou zodpovednosti chrániť (responsibility to protect). Možnosti prevencie tak musia byť vždy úplne vyčerpané ešte pred tým, ako nastúpi intervencia.“³⁹

Po celom svete sú do sprostredkovania preventívnej diplomacie zapojení veľvyslanci a zástupcovia Generálneho tajomníka OSN a v množstve prípadov za posledné roky ukázali naliehavú potrebu a veľký význam diplomacie.⁴⁰ Boutrus Boutrus-Ghálí vyjadril potrebu

³⁷ Preventive Diplomacy: Delivering Results, Report of the Secretary General, Printed at the United Nations, September 2011, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/wcm/webdav/site/undpa/shared/undpa/pdf/SG%20Report%20on%20Preventive%20Diplomacy.pdf>, str.4

³⁸ Ibid, str.6

³⁹ United Nations Peacekeeping Operations: Ad Hoc Missions, Permanent Engagement, op. cit. str. 257

⁴⁰ Report of the Secretary-General 2009/189, 8 April 2009

v čo najskoršom štádiu identifikovať a odhaliť situácie, ktoré by mohli prerásť do konfliktu a pokúsiť sa odstrániť zdroje nebezpečenstva, a to práve prostredníctvom diplomacie.⁴¹

Preventívna diplomacia zabraňuje vzniku sporov medzi stranami, a ak sa takéto spory objavia, zabraňuje ich eskalácii a obmedzuje ich rozšírenie. Generálny tajomník OSN Ban Ki-moon sa o preventívnej diplomacii vyjadril takto:

„Preventívna diplomacia dnes prináša konkrétne výsledky s relatívne miernymi prostriedkami v mnohých oblastiach sveta. Pomáha zachraňovať životy a ochraňovať dosiahnutý pokrok. Je to bezpochyby jedna z najrozumnejších investícií, ktoré môžeme vykonať.“⁴²

Preventívnu diplomaciu ešte dopĺňa preventívne rozmiestnenie a preventívne odzbrojenie.⁴³ Cieľom preventívneho rozmiestnenia je nasadenie príslušníkov mierových síl v miestach s rastúcim napätím. Príkladom je nasadenie preventívnych mierových síl OSN v Macedónsku (UNPREDEP) v rokoch 1995 až 1999, ktoré monitorovali pohraničie Macedónska so Srbskom a Albánskom, aby zabránili jeho narúšaniu a rozšíreniu konfliktu v Juhoslávii za macedónske hranice.⁴⁴ Preventívne odzbrojenie má za účel obmedziť počty ľahkých zbraní v miestach s veľkou pravdepodobnosťou vypuknutia konfliktu.⁴⁵

2.2 Peacemaking

Agenda pre mier definuje peacemaking ako činnosť, ktorá má primäť znepriatelené strany k dohode, a to mierovými prostriedkami zakotvenými v Kapitole VI Charty OSN. Táto

⁴¹ Report of the Secretary-General, An Agenda for Peace, A/47/277, 17 June 1992

⁴² Preventive Diplomacy: Delivering Results, Report of the Secretary General, September 2011, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/wcm/webdav/site/undpa/shared/undpa/pdf/SG%20Report%20on%20Preventive%20Diplomacy.pdf>, (12.2.2014)

⁴³ *Fakta a čísla OSN*, op. cit. str. 63

⁴⁴ United Nations Preventive Deployment Force, Former Yugoslav Republic of Macedonia, UNPREDEP, Dostupný z WWW: http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unpred_b.htm, (15.3.2014)

⁴⁵ Mír a bezpečnosť, Prevence konfliktů, Informační centrum OSN v Praze, Dostupný z WWW: <http://www.osn.cz/mir-a-bezpecnost/?kap=16>, (12.12.2013)

činnosť zahŕňa odzbrojovanie, rozmiestňovanie preventívnych jednotiek a podporu diplomatických jednaní.⁴⁶ Príkladom je dohoda týkajúca sa operácie v Libérii (UNMIL) medzi Zvláštnym reprezentantom Generálneho tajomníka OSN,⁴⁷ prezidentom Organizácie Africkej jednoty⁴⁸ a Výkonným tajomníkom ECOWAS,⁴⁹ ktorá zahŕňala prímerie, odzbrojenie, demobilizáciu a prípravu národných volieb.⁵⁰ Ďalším príkladom môže byť dohoda v rámci pôsobenia mierovej operácie v bývalej Juhoslávii (UNPROFOR), kde sa delegácii USA sa podarilo vyjednať mierovú dohodu zahrňujúcu nevojenské elementy ako slobodu pohybu a právo utečencov vrátiť sa späť do svojich domovov. Po troch týždňoch intenzívnych rokovaní prezidenta Bosny a Hercegoviny, prezidenta Srbska a prezidenta Chorvátska dospeli 21. novembra k Všeobecnej rámcovej dohode o mieri v Bosne a Hercegovine. Strany sa zaviazali rešpektovať svoju suverenitu, riešiť spory mierovými prostriedkami a vyvarovať sa akýchkoľvek činností, ktoré by mohli narušiť celistvosť územia alebo nezávislosť Bosny a Hercegoviny, či iného štátu.⁵¹

Kľúčovým oddelením zaoberajúcim sa činnosťou peacemakingu je *United Nations Department of Political Affairs (DPA)*. Propaguje použitie politických nástrojov diplomacie a mediácie s cieľom pomôcť predísť konfliktu, resp. vyriešiť konflikt mierovou cestou a vyhnúť sa tak utrpeniu a ničivým následkom vojny.⁵² Monitoruje vývoj na svetovej politickej scéne, je poradcom Generálneho tajomníka v rámci prevencie konfliktov a poskytuje

⁴⁶ Report of the Secretary-General, (A/47/277), *An Agenda for Peace*, 17 June 1992

⁴⁷ Special representative of the Secretary General

⁴⁸ Organization of African Unity

⁴⁹ Economic Community Of West African States

⁵⁰ *United Nations, The Blue Helmets, A Review of United Nations Peace-keeping*, Third edition, Published by the United Nations Department of Public Information, ISBN 978-9211006117, June 1996, str. 399

⁵¹ Ibid, str. 512

⁵² Department of Political Affairs, United Nations, *Promoting Peaceful, Political Solutions to Conflict*, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/wcm/content/site/undpa/>, (12.3.2014)

podporu veľvyslancov zainteresovaných v mierových rozhovoroch a krízovej diplomacii.⁵³ V posledných rokoch sa DPA zaslúžil o pozoruhodné výsledky, napríklad v Guinea-Bissau (misia UNIOGBIS),⁵⁴ či v Burundi (misia BNUB).⁵⁵ Generálny tajomník na žiadosť Bezpečostnej rady alebo Valného zhromaždenia, alebo na základe vlastnej iniciatívy môže poveriť jeho tzv. diplomatické „good offices“ a umožniť tak vyriešenie konfliktu. Ich činnosť sa ukázala ako úspešná v množstve prípadov, napríklad v Mjanmarsku,⁵⁶ či na Cypre.⁵⁷ Na peacemakingu sa môžu tiež podieľať veľvyslanci, ale aj vlády, skupiny štátov, regionálne organizácie, alebo tiež samotná OSN.

2.3 Peacekeeping

OSN definuje peacekeeping ako pomoc krajinám trpiacim konfliktom vytvoriť podmienky pre trvajúci mier.⁵⁸ Peacekeeping Boutros-Ghálí charakterizoval v *Agende pre mier* ako rozmiestnenie vojenského a/alebo policajného, a často aj civilného personálu priamo v teréne so súhlasom zainteresovaných strán.⁵⁹ Obvykle ide o ľahko vyzbrojený personál nasadený za účelom ochrany mieru v oblastiach, kde boli boje prerušené, a jeho úlohou je asistovať implementácii dohôd dosiahnutých činnosťou peacemakingu, ak bol úspešný. Postupom času sa peacekeeping vyvinul z primárne vojenského modelu pozorovania prímeria až po komplexný model pozostávajúci z vojska, polície a civilistov pracujúcich spolu

⁵³ Department of Political Affairs, United Nations, Peacemaking and Conflict Prevention, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/wcm/content/site/undpa/main/issues/peacemaking>, (12.3.2014)

⁵⁴ Department of Political Affairs, United Nations, Guinea – Bissau, Dostupný z WWW: http://www.un.org/wcm/content/site/undpa/main/activities_by_region/africa/guinea-bissau, (13.3.2014)

⁵⁵ Department of Political Affairs, United Nations, Burundi, Dostupný z WWW: http://www.un.org/wcm/content/site/undpa/main/activities_by_region/africa/burundi, (13.3.2014)

⁵⁶ Secretary-General's Good Offices on Myanmar, United Nations, Peace, democratization and development, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/sg/srsg/myanmar/>, (15.3.2014)

⁵⁷ *Assessment report of the Secretary-General on the status of the negotiations in Cyprus*, S/2012/149, 12 March 2012, Security Council, United Nations, Dostupný z WWW: http://www.uncyprustalks.org/media/SG%20Reports/SG_Report_Good_Offices_12March2012.pdf, (15.3.2014)

⁵⁸ What is peacekeeping?, United Nations Peacekeeping, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/peacekeeping.shtml>, (10.12.2013)

⁵⁹ *An Agenda for peace*, op. cit.

tak, aby pomáhali položiť základy pre trvalo udržateľný mier. Zástupca Generálneho tajomníka pre mierové operácie M. Goulding ich definoval ako:

„Operácie OSN nasadené pod velením OSN a so súhlasom strán, s cieľom pomáhať vyriešiť prebiehajúce alebo hroziace medzinárodné alebo vnútroštátne konflikty, ktoré majú jednoznačný medzinárodný rozsah.“⁶⁰

Táto definícia okrem iného hovorí o tom, že peacekeeping je závislý na politickej vôli zainteresovaných strán. Je to dôležité najmä s ohľadom na kontrast s pojmom peace enforcement, ktorého charakteristickým znakom je absencia súhlasu zainteresovaných strán, a ktorý budem charakterizovať v tejto kapitole.

2.4 Peacebuilding

Peacebuilding nastupuje v postkonfliktnej situácii a po vytvorení podmienok, ktoré zabezpečil peacemaking a peacekeeping. Má za úlohu podporiť štruktúry, ktoré pomôžu posilniť mier a vyvarovať sa tak návratu ku konfliktu. Jeho hlavnou náplňou je obnovenie krajiny a inštitúcií dôležitých pre jej fungovanie a stabilizáciu.

„Vybudovať trvalý mier vo vojnu zničenej spoločnosti je jednou z najväčších výzev pre celosvetový mier a bezpečnosť.“⁶¹

Peacebuilding je veľmi dôležitý v pomoci krajinám a regiónom pri prechode od vojny k mieru. Celý proces sa začína zvyčajne podpisom mierovej zmluvy bývalými stranami konfliktu. Jeho súčasťou je ekonomická a sociálna podpora, pomoc pri návrate utečencov späť do vlasti a ich znovu začlenenie do spoločnosti, odzbrojovanie či demobilizácia, sledovanie dodržiavania ľudských práv, podpora pri voľbách a snaha o posilnenie polície a súdnictva.⁶² Cieľom je vytvorenie nového legitímneho štátu, ktorý zabezpečí dostatočné

⁶⁰The Singapore Symposium: The changing role of the UN in conflict resolution and PK 13-15 March 1991 (UN DPI, New York, Sept. 1991), p.25

⁶¹ Department of Political Affairs, United Nations, Peacebuilding, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/wcm/content/site/undpa/main/issues/peacebuilding>, (4.12.2013)

⁶² An Agenda for peace, op. cit.

podmienky a prostriedky k mierovému riešeniu sporov, ochrane svojich občanov, a ktorý zaistí rešpektovanie základných ľudských práv.⁶³ Na peacebuildingu sa často podieľa množstvo organizácií, ako napríklad Svetová banka, regionálne ekonomické komisie, či nevládne organizácie a tiež miestne obyvateľstvo. Oficiálnym medzivládnyim poradným orgánom je *The Peacebuilding Commission*, ktorá podporuje mierové snahy v krajinách trpiacich konfliktom. Jej významná úloha spočíva najmä v tom, že spája všetky relevantné subjekty (medzinárodných prispievateľov, medzinárodné finančné inštitúcie, vlády štátov), zhromažďuje zdroje a predkladá návrhy stratégií s cieľom pomôcť dotknutým krajinám zotaviť sa z konfliktu.⁶⁴ Splňať tieto ciele pomáha od roku 2006 Fond Generálneho tajomníka *United Nations Peacebuilding Fund*.⁶⁵

2.5 Peace enforcement

Peace enforcement je založený na systéme Charty OSN, konkrétne na Kapitole VII a slúži k udržaniu medzinárodného mieru a bezpečnosti.

„Všetci členovia OSN, aby prispeli k zachovaniu medzinárodného mieru a bezpečnosti sa zaväzujú, že poskytnú Bezpečnostnej rade na jej výzvu ozbrojené sily, pomoc a všetky možné prostriedky potrebné pre zachovanie mieru a bezpečnosti.“⁶⁶

Pri operáciách typu peace enforcement tak ide o vynucovanie mieru. E. Osman medzi takýto druh operácií zahŕňa operácie v Somálsku a Bosne, ktoré sa vyznačovali vnútroštátnym konfliktom a nedostatkom súhlasu zainteresovaných strán.⁶⁷ Špecifikom tohto typu je, že

⁶³ Mír a bezpečnost, Budování míru, OSN, Dostupný z WWW: <http://www.osn.cz/mir-a-bezpecnost/?kap=20>, (1.12.2013)

⁶⁴ Resolution adopted by the General Assembly, United Nations, A/RES/60/180, 20 December 2005, Resolution adopted by Security Council, United Nations, S/RES/1645 (2005), 20 December 2005

⁶⁵ United Nations Peacebuilding Fund, Preventing a Relapse into Violent Conflict, What we fund, Dostupný z WWW: <http://www.unpbf.org/what-we-fund/>, (14.4.2014)

⁶⁶ *Charta Spojených národov*, op. cit. čl. 43

⁶⁷ E. Osman, Challenges to United Nations Peacekeeping Operations in the Post-Cold War Era, Perceptions, Journal of International Affairs, , December 1999 – February 2000, Volume IV – Number 4, Dostupný z WWW: http://www.academia.edu/4418577/Emel_Osman_Cavusoglu, (12.2.2014), str. 3

ich vykonávaním nemusí byť poverená priamo OSN, ale tiež iný štát alebo entita. Príkladom je zásah NATO v 90. rokoch v Bosne a Hercegovine.⁶⁸ Peace enforcement je kontroverzný z toho dôvodu, že aj napriek tomu, že praktizuje vynucovanie mieru, stále sa jeho príslušníci nazývajú peacekeeperi. Odborníci opakovane charakterizovali peace enforcement ako širší peacekeeping, robustný peacekeeping, peacekeeping „so svalmi“. Považujú ho za odvodený od princípu kolektívnej bezpečnosti.⁶⁹ Peace enforcement by sa mal zohodovať so strategickými cieľmi medzinárodného spoločenstva, ako sú zabránenie použitia chemických zbraní a zbraní hromadného ničenia, či prinútenie agresora, aby prestal praktizovať politiku pravidelného vyhrážania.⁷⁰ Agenda pre mier charakterizuje jednotky vykonávajúce peace enforcement ako ťažšie ozbrojené v porovnaní s jednotkami vykonávajúcimi *peace keeping*. Z toho dôvodu požaduje ich prísnejší a rozsiahlejší výcvik spolu s národnými jednotkami.⁷¹

Zhrnutie

Ako som už na začiatku uviedla, hranice medzi týmito pojmami nie sú jasne a zrozumiteľne vymedzené. Nemožnosť ich konkrétneho vymedzenia spočíva tiež v tom, že mierové operácie nie sú v praxi obmedzené len na jeden druh činnosti. Hoci sú napríklad misie typu peacekeeping primárne nasadené na podporu implementácie mierových dohôd, často vykonávajú aj činnosti a aktivity, ktoré teoreticky patria do pôsobnosti operácii peacemakingu, či dokonca peacebuildingu. Práve s ohľadom na tieto skutočnosti a na prelínanie sa týchto pojmov, budem v mojej diplomovej práci používať jednotný pojem peacekeeping, resp. mierové operácie OSN, a pre príslušníkov týchto mierových operácií, z dôvodu neexistencie slovenského ekvivalentu, výraz peacekeeperi, resp. príslušníci mierových operácií.

⁶⁸ Background Report, UNSC, Factsheet: Mírové mise, Asociace pro mezinárodní otázky, 2013, Dostupný z WWW: http://www.studentsummit.cz/data/1388843474272BGR_XIX_UNSC_IV.pdf, (4.3.2013)

⁶⁹ M. A. Osman, *The United Nations and Peace Enforcement (Wars, terrorism and democracy)*, Ashgate Publishing Limited, 2002, str.20

⁷⁰ *The United Nations and Peace Enforcement (Wars, terrorism and democracy)*, op. cit. str. 15

⁷¹ *An Agenda for peace*, čl. 44

3. ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA MIEROVÝCH OPERÁCIÍ OSN

Prvá mierová operácia bola ustanovená v roku 1948 nasadením UNTSO (*United Nations Truce Supervision Organization*) počas arabsko-izraelského konfliktu. Operácie boli neozbrojené až do roku 1956, keď OSN udelila mandát operácii UNEF I (*United Nations Emergency Force*) na zabezpečenie a dozor nad zastavením vojnových akcií,⁷² ktoré nastali v čase, keď Izrael, Británia a Francúzsko napadli Egypt.⁷³ Dnes pôsobí v pätnástich prebiehajúcich operáciách pod modrou vlajkou OSN okolo 111 tisíc peacekeeperov na štyroch kontinentoch, z toho takmer osemdesiat tisíc vojakov, viac ako dvanásť tisíc policajtov a sedemdesiat tisíc medzinárodných civilných zamestnancov. Za celú históriu to boli už viac ako tri tisíce „modrých prilieb“, ktoré v službách OSN položili svoje životy. Len za minulý rok to bolo 111 mužov a žien. Do mierových zborov OSN dnes personálom a technikou prispieva 116 členských štátov.⁷⁴ Rozpočet na rok 2013-2014 činí 7,83 miliardy USD.⁷⁵

Mierové operácie OSN nie sú v Charte výslovne zakotvené, pretože sa v čase jej vzniku s takouto možnosťou vôbec nepočítalo. Napriek tomu však sú jednoznačne v súlade s jej cieľmi. Bývalý Generálny tajomník OSN Dag Hammarskjöld ich nazval „operáciami šesť a pol“⁷⁶ a to z toho dôvodu, že sú akýmsi medzistupňom medzi Kapitoulou VI Charty OSN – Mierové riešenie sporov a Kapitoulou VII – Akcie v prípade ohrozenia mieru, porušenia mieru a útočných činov. Oficiálne začali byť mierové operácie OSN nasadzované po suezskej kríze v roku 1956, keď Valné zhromaždenie schválilo mierovú operáciu UNEF I. Mierové misie však neboli novým fenoménom. Najvýznamnejším predchádzajúcim prípadom bola trojtisícová *League of Nations International Force* ustanovená koncom roku

⁷² Resolution adopted by the General Assembly, United Nations, A/RES/1000 (ES-I), 5 November 1956

⁷³ *Documents on the Law of UN Peace Operations*, op. cit. str.3

⁷⁴ Mírové operace OSN: účinné i žádané, Informační centrum OSN v Praze, Dostupný z WWW: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1837>, (2.11.2013)

⁷⁵ Resolution adopted by the General Assembly, United Nations, A/C.5/68/21, 23 January 2014, *Approved resources for peacekeeping operations for the period from 1 July 2013 to 30 June 2014*

⁷⁶ O. Ramsbotham, T. Woodhouse: *Encyclopedia of International Peacekeeping Operations*, Santa Barbara: ABC-Clio, 1999, s. XI.

1934 s cieľom uistiť sa, že plebiscit, v ktorom bolo rozhodované o tom, či sa má Saar pripojiť k Francúzsku alebo Nemecku, bude vedený zodpovedne.⁷⁷ Odborníci tvrdili, že tajomstvo ich úspechu bolo založené na fakte, že reprezentovali neutrálnu, resp. skutočne medzinárodnú silu, ktorá bola schopná sa odosobniť od politických sporov a tak si získať rešpekt a dôveru obyvateľstva.⁷⁸

Misie OSN však nemali od svojho vzniku takú podobu a funkcie ako majú dnes. Spočiatku totiž existovali len ako pozorovatelia alebo tzv. nárazníkové ozbrojené sily (napríklad misia UNFICYP na Cypre, ktorá mala zabezpečiť nárazníkovú zónu medzi gréckym a tureckým obyvateľstvom na ostrove)⁷⁹ a neskôr prirodzene vzrástli v dôsledku narastajúceho počtu konfliktov. Po studenej vojne začali mať ozbrojené konflikty vnútroštátny charakter namiesto dovtedy rozšíreného medzištátneho charakteru, čo malo za následok zmenu a rozšírenie funkcií a oblasti pôsobenia mierových operácií.⁸⁰ Ako sa peacekeeping rozvíjal, bol charakterizovaný ako medzinárodná pomoc, ktorá je podľa potreby vysielaná na územia s bezprostredne hroziacimi konfliktami.⁸¹

3.1 Vývoj mierových operácií

Vývoj mierových operácií je charakterizovaný tzv. generáciami:

- prvá generácia – tradičný (*traditional*) peacekeeping, zahŕňala misie, ktorých hlavnou funkciou bolo riešenie medzištátnych konfliktov a ich zásady boli postavené na zásadách misie UNEF I.⁸² Na ich úspešnosť mala často vplyv politická situácia

⁷⁷A. Roberts, B. Kingsbury, *United nations, divided world, The UN's Roles in International Relations*, Second Edition, ISBN 9780198279266, str. 77 a 183)

⁷⁸ D.W.Bowett, *UN Forces : A Legal Study of UN Practice*, London, 1964, p.11

⁷⁹ UNFICYP, United Nations Peacekeeping Force in Cyprus, The Buffer Zone, Dostupný z WWW: http://www.unficyp.org/nqcontent.cfm?a_id=1592&tt=graphic&lang=11, (23.4.2014)

⁸⁰ *Challenges to United Nations Peacekeeping Operations in the Post-Cold War Era*, op. cit. str. 1

⁸¹ *The Singapore Symposium: The changing role of the UN in conflict resolution and peacekeeping*, 13-15 March 1991, UN DPI, New York, September 1991, p.25

⁸² United Nations Emergency Force

v Bezpečnostnej rade, keď mocnosti nemali záujem na riešení mieru a bezpečnosti vo svete a radšej sa sústredili na svoje vlastné záujmy a zámerné vetovali návrhy na ustanovenie mierových operácií v určitých oblastiach. Charakteristickou črtou operácií prvej generácie bolo ich dlhé trvanie. Ich prítomnosť v relatívne obývaných oblastiach po viac ako desaťročie urobili z jednotiek peacekeeping stranu priamo zainteresovanú do politickej situácie na mieste. Tieto operácie sa tak stali dlhodobým sprostredkovateľom služieb lekárskej pomoci, jedla, služieb a kontaktov medzi rodinami.⁸³

- druhá generácia – širší (*wider*) peacekeeping, mala na rozdiel od prvej generácie iný charakter. Zaoberala sa totiž vnútroštátnymi a etnickými konfliktami. Na tieto misie sa však nehľadí ako na veľmi úspešné. Ako dôvody sa uvádzajú nedostatok podpory členských štátov, privysoké nesplniteľné ciele, ktoré si tieto misie kládli a v neposlednom rade aj nedostatok finančných prostriedkov. „*Mierové operácie sa posunuli od piatich operácií v roku 1988 až po šestnásť operácií v roku 1994, od vojenských síl pozostávajúcich z 9 tisíc vojakov až po 70 tisíc jednotiek v teréne, od rozpočtu 230 miliónov dolárov až po rozpočet 3,6 miliardy dolárov, od konfliktov medzi štátmi ku konfliktom vo vnútri štátov, od vojenských obetí po obeť prevažne civilné.*“⁸⁴ Charakter mierových operácií sa zmenil a OSN začala pri ukončovaní vnútroštátnych konfliktov praktizovať multidimenzionálne aktivity ako odzbrojovanie, demobilizáciu, asistenciu pri reintegrácii do spoločnosti, či monitorovanie volieb.⁸⁵ Mierové operácie druhej generácie priniesli nezávislosť Namíbie, transformovali spoločnosť a politickú situáciu v Kambodži a El Salvadore, či poskytlí základy pre obnovu Mozambiku.⁸⁶

⁸³ *Challenges to United Nations Peacekeeping Operations in the Post-Cold War Era*, op. cit. str. 2

⁸⁴ Michael W. Doyle and Rosalyn Higgins, *Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law)*, Published by: American Society of International Law, Coverage: 1974-2013, Second-Generation Peacekeeping, Vol. 89, Structures of World Order, April 5-8, 1995, pp. 275-279

⁸⁵ S. I. Riza, *Parameters of UN Peacekeeping*, RUSI Journal, 140(3), 1995, p. 17.

⁸⁶ M. Malan, *Peacekeeping in the New Millennium: Towards 'Fourth Generation' Peace Operations?*, Institute for Security Studies, Published in African Security Review Vol 7, No. 3, 1998

- tretia generácia – tzv. operácie na udržanie mieru (*peace support operations*) sa vyznačujú najmä širšími mandátmi ako v predošlých generáciách. Okrem pozorovania je umožnené aj priame použitie sily, čím sa misie patriace pod tento typ, radia pod Kapitulu VII Charty OSN. Príkladom je misia ISAF v Afganistane.⁸⁷

Na operácie tretej generácie je nazerané kriticky. Ako dôvod sa uvádza, že boli nasadzované v miestach, kde neexistoval mier, ktorý by mal byť udržiavaný.⁸⁸ Medzi operácie tretej generácie sa tak radia neslávne misie v bývalej Juhoslávii, Somálsku, či Rwande, o ktorých budem detailne pojednávať v poslednej kapitole mojej diplomovej práce. Niektorí autori riadia do tretej generácie tiež operácie v Sierra Leone, či Libérii.⁸⁹

3.2 Mandát

Mierové operácie OSN sú ustanovované na základe mandátu Bezpečnostnej rady OSN: „*Charta OSN udeľuje Bezpečnostnej rade primárnu zodpovednosť za udržiavanie medzinárodného mieru a bezpečnosti. Pri napĺňaní tejto zodpovednosti môže ustanoviť mierovú operáciu.*“⁹⁰ Podľa kľúčového dokumentu pre mierové operácie *United Nations Peacekeeping Operations Principles and Guidelines* (známa pod pojmom *Capstone Doctrine*) mandáty sú úlohy, ktoré musia podstúpiť tí, ktorí sú zainteresovaní v mierových operáciách, a od ktorých je to vyžadované Generálnym tajomníkom.⁹¹ Takýto mandát často závisí od rozsahu, v ktorom môžu mierové operácie asistovať národným autoritám host'ovskej krajiny, či

⁸⁷ Afghanistan, International Security Assistance Force, ISAF News, General Petraeus updated tactical directive: Emphasizes “*Disciplined Use of Force*”, Headquarters, ISAF, 2010-08-CA-004, Dostupný z WWW: <http://www.isaf.nato.int/article/isaf-releases/general-petraeus-issues-updated-tactical-directive-emphasizes-disciplined-use-of-force.html>, (2.6.2014)

⁸⁸ *Peacekeeping in the New Millennium: Towards 'Fourth Generation' Peace Operations?*, op. cit.

⁸⁹ L. Sävström, *The development of UN peacekeeping. A study of human security and robustness in peacekeeping then and now*, Department of Global Political Studies, Malmö University, 2010, Dostupný z WWW: http://www.academia.edu/3550221/The_Development_of_UN_Peacekeeping, (18.2.2013)

⁹⁰ United Nations Peacekeeping, Mandates and the legal basis for peacekeeping, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/pkmandates.shtml>, (12.2.2014)

⁹¹ *United Nations Peacekeeping Operations Principles and Guidelines*, United Nations Department of Peacekeeping Operations, Department of Field Support, United Nations, 2008, Dostupný z WWW: http://pbpu.unlb.org/pbps/Library/Capstone_Doctrine_ENG.pdf, str.11, (8.1.2014)

od rozsahu oprávnenia použitia sily na ochranu civilistov, humanitárnych pracovníkov a územia.⁹²

Mierové operácie OSN od svojej pôvodnej tzv. nárazníkovej funkcie prešli dlhú cestu a dnes vykonávajú nespočetné množstvo rôznorodých činností, prostredníctvom ktorých naplňajú svoje mandáty. Misie MIPONUH a UNSMIH v Haiti mali za cieľ asistovať pri profesionalizácii národnej polície, trénovať špecializované policajné jednotky,⁹³ či radiť policajným agentom v ich každodennej službe.⁹⁴ Misia UNPREDEP v Macedónsku mala za úlohu monitorovať hranice a hlásiť akékoľvek zmeny, ktoré by mohli ohroziť stabilitu a územie krajiny bývalej Juhoslávie.⁹⁵ Cieľom operácie UNTAG v Namíbii bolo zabezpečiť nezávislosť krajiny slobodnými a spravodlivými voľbami pod kontrolou OSN.⁹⁶ Mandát mierovej operácie MONUA v Angole pozostával z činností vo vojenskej oblasti (monitorovanie prímeria), politickej oblasti (pomoc pri normalizácii krajiny), v policajnej oblasti (zabezpečenie čo najvyššej miery neutrality angolskej národnej polície, vykonávanie inšpekcie väznic), či v ľudsko-právnej oblasti (propagácia ľudských práv a vyšetrovanie ich zneužívania).

Z dôvodu väčšej prehľadnosti rozdelím mandáty na činnosti vojenského, humanitárneho a politického charakteru:

- Vojenská oblasť - príslušníci mierových operácií majú na starosti monitorovanie prímerí a dohôd uzatvorených medzi zainteresovanými stranami, kontrolovanie hraníc medzi znepriatelenými územiami, kontrolovanie nárazníkových zón, od-

⁹² *Documents on the Law of UN Peace Operations*, op. cit. str.5

⁹³ Haiti, Mandate, UNSMIH, United nations, Sostupný z WWW: <https://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unsmihmandate.html>, (7.5.2041)

⁹⁴ United Nations Civilian Police Mission in Haiti, MIPONUH, United Nations, Dostupný z WWW: <https://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/miponuh.htm>, (24.5.2014)

⁹⁵ United Nations Preventive Deployment Force, Former Yugoslav Republic of Macedonia, UNPREDEP, Mission Profile, Dostupný z WWW: https://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unpred_p.htm, (11.5.2014)

⁹⁶ Resolution 632 (1989), The Security Council, 16 February 1989

zbrojovanie, odmínovanie a výcvik vojenských jednotiek. Príkladom je mandát misie UNOSOM I v Somálsku. Mandát tejto operácie pozostával z monitorovania prímeria, v hlavnom meste Mogadišu a poskytovania ochrany a bezpečnosti personálu OSN.⁹⁷

- Humanitárna oblasť – činnosť mierových misií v humanitárnej oblasti sa sústreďí najmä na dodržovanie ľudských práv, ochranu humanitárnych konvojov a humanitárnych pracovníkov, či zriaďovanie a ochranu bezpečných zón na území postihnutom konfliktom. Ak konflikt prerastie do takých rozmerov, že dôjde k úteku a vysídleniu obyvateľov, príslušníci mierových operácií týchto utečencov monitorujú a po ukončení konfliktu im pomáhajú v návrate späť do ich domovov. Mandát UNMIS v Sudáne pozostával tiež z požiadavky humanitárnej asistencie, zaistenia prítomnosti ľudských práv a ich propagovania, ochrany a monitorovania.⁹⁸
- Politická oblasť - keď vypukne konflikt, je ťažké udržať fungovanie základných štátnych inštitúcií. Práve preto dohliadajú príslušníci mierových operácií na dodržiavanie práva a poriadku, pomáhajú udržať, či obnoviť vládu, vykonávajú miestnu správu a pomáhajú vzkriesiť miestnu ekonomiku. Príkladom mandátu politického charakteru je mandát misie UNTAG v Namíbií, ktorý mal za cieľ zaistiť nezávislosť Namíbie prostredníctvom slobodných a spravodlivých volieb pod dozorom a kontrolou OSN, zabezpečiť odstránenie diskriminačných noriem, či dozerat' nad prepustením politických väzňov.⁹⁹ Veľmi dôležitou súčasťou je monitorovanie a dozor nad voľbami. Asistovanie OSN pri voľbách sa stáva čoraz významnejšou súčasťou mierových operácií. Mierové misie podporovali voľby v post-konfliktných krajinách ako napríklad v Nepále, Afganistane, Burundi, Iraku, Libé-

⁹⁷ Resolution 751 (1992), The Security Council, 24 April 1992

⁹⁸ Resolution 1590 (2005), The Security Council, 24 March 2005

⁹⁹ Resolution 632 (1989), The Security Council, 16 February 1989

rii, Haiti a dali tak možnosť vykonávať svoje demokratické práva viac ako 57 miliónom registrovaných voličov.¹⁰⁰

3.3 Princípy činnosti mierových operácií

Aj keď sa mierové operácie od svojho vzniku významne rozvíjali, tri základné princípy ostali nezmenené a aplikujú sa dodnes. Sú navzájom prepojené a previazané a spolu tvoria akúsi navigáciu, podľa ktorej sa majú riadiť tí, ktorí pôsobia priamo v teréne, ako aj tí, ktorí stoja na jej čele. Týmito princípmi sú:

- Súhlas strán - ten predstavuje záväzok dotknutých strán akceptovať mierovú operáciu. Bez takého súhlasu by sa mierová operácia mohla ľahko stať jednou zo strán konfliktu a zlyhať tak vo svojej úlohe zachovávanía mieru. Fakt, že strany konfliktu podpíšu mierovú dohodu však nie je dostačujúce na určenie súhlasu. V niektorých prípadoch síce lídri podpíšu takúto dohodu, no obyvatelia daného územia sa ňou necítia byť viazaní. Často sa tiež stáva, že lídri podpíšu takúto dohodu len preto aby získali čas. Napríklad na zriadenie armády.¹⁰¹ Boutrus Boutrus-Ghálí ich charakterizuje ako „prímeria, ktoré boli odsúhlasené, ale nie dodržané“. Skutočnosť, že súhlas ešte negarantuje úspech predstavuje aj prípad Angoly, či Rwandy. Konflikty v Angole vznikali aj napriek množstvu dohôd, ktoré im predchádzali a genocída v Rwande úplne poprela dohodu podpísanú v Arushi.¹⁰²
- Nestrannosť - je to princíp, ktorý je rozhodujúci pre zabezpečenie súhlasu a spolupráce dotknutých strán. Je však často nesprávne zamieňaný s neutralitou, či nečinnosťou. Princíp nestrannosti znamená, že mierové operácie musia realizovať

¹⁰⁰ *Background Note*, United Nations Peacekeeping, United Nations Department of Peacekeeping Operations in cooperation with the United Nations Department of Public Information, DPI/2429/Rev.17, November 2013, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/backgroundnote.pdf>, (12.12.2013), str.4

¹⁰¹ G. F. Oliver, *The Other Side of Peacekeeping: Peace Enforcement and Who Should Do It?*, Dostupný z WWW: <http://www.internationalpeacekeeping.org/pdf/04.pdf>, (14.1.2014), str. 15

¹⁰² M. W. Doyle, N. Sambanis, *Making War and Building Peace*, United Nations Peace Operations, Published by Princeton University Press, 2006, str.2

svoj mandát bez uprednostnenia alebo predsudku voči nejakej strane. Aby operácia naplnila tento princíp musí sa vyvarovať činností, ktoré by spochybnili jej dôveryhodnosť a legitimitu, čo by mohlo viesť až k zrušeniu súhlasu jednej zo strán.

- Zákaz použitia sily s výnimkou sebaobrany a obrany mandátu - je dôležité upozorniť, že mierové operácie OSN nie sú vynucujúcim nástrojom. Je ale všeobecne chápané, že môžu použiť silu v určitom prípade, a to so súhlasom Bezpečnostnej Rady. Takéto použitie sily však musí spĺňať podmienky, ktorými sú „*presný, proporcionálny a primeraný spôsob v kombinácii s princípom minimálnej sily nutnej na dosiahnutie žiadaného účinku počas sústavného (sustainable) súhlasu s misiou a jej mandátom.*“¹⁰³ Mierové operácie sú totiž veľmi často nasadzované do prostredí, v ktorých sa vyskytujú militanti, kriminálne gangy, a iné ozbrojené zložky, ktoré sa aktívne podieľajú na podkopávaní mierových procesov. Práve preto Bezpečnostná Rada udelila v takýchto situáciách mierovým operáciám silný (*robust*) mandát, ktorým odsúhlasila použitie všetkých nevyhnutných prostriedkov (*all necessary means*) na zabránenie agresívnych pokusov rozvracania politických procesov, ochrany civilistov pred priamo hroziacimi útokmi, a/alebo asistenciu národným autoritám v dodržovaní práva a poriadku. To by však malo byť zrealizované len ako posledná možnosť, keď všetky ostatné miernejšie procesy a snahy zlyhali.¹⁰⁴

3.4 Typy misií

Napriek širokej rozmanitosti a rôznorodosti misií charakterizovaných špecifickými podmienkami každej z nich, existuje niekoľko typov, ktoré sú rozpoznateľné. Jedná sa o tieto misie:

- Mediačné misie – prípady keď existuje vysoká úroveň súhlasu a veľká pravdepodobnosť vyriešenia konfliktu mierovou cestou (misia UNISPAL v Plastíne).

¹⁰³ *Capstone Doctrine*, op. cit. str.31

¹⁰⁴ *Ibid*, str. 34

- Mediačné a koordinačné (integrované) misie – zahŕňajú humanitárnu a rozvojovú pomoc, najmä v prípadoch s dostatočnou vojenskou účasťou, ale nedostatkom vlastných mechanizmov integrovanej pomoci (NATO v Afganistane).
- Misie civilných pozorovateľov a civilné inšpekcie – najefektívnejšia forma najmä v „nevojenských“ prípadoch, ak ide napríklad o systematické zneužívanie ľudských práv (misie MICAH a UNMIT v Haiti).
- Civilní pozorovatelia s ochranou – ak sú civilní pozorovatelia vhodnou možnosťou, no podmienky sú neisté, v takom prípade existuje možnosť ich nasadenia a zároveň vyzbrojenia ľahkou vojenskou technikou (misia UNDOF na Blízkom východe, či misia UNOMIG v Gruzínsku).
- Vojenské pozorovateľské misie – ako najstarší z operačných nástrojov OSN, najmä popri civilných, či volebných pozorovateľoch (misia UNMOGIP v Indii a Pakistane).
- Policajné pozorovateľské/výcvikové misie a misie právneho poriadku *rule of law missions* – takéto mechanizmy majú preventívnu funkciu: ak si štát vyžiada pomoc v rozvoji jeho polície alebo právneho poriadku, tak poskytnutie takejto pomoci môže napomôcť tomu, aby sa predišlo prerasteniu konfliktu do násillia (misia MIPO-NUH v Haiti).
- Logistická podpora národnej polície alebo vojenských síl – medzinárodné sily alebo polícia sú najčastejšie povolávané v situáciách, keď daný štát nemôže alebo nechce nasadiť svoje vlastné sily, aby ochránil civilistov (misia UNSMIH v Haiti).
- Preventívne nasadzovanie – OSN autorizovala jedno jediné preventívne nasadenie vo svojej histórii a to v 90. rokoch v Macedónsku. Bezpečnostná rada by však ne-

mala tento úspešný experiment opakovať v budúcnosti, ak existuje dôkaz o možnosti hroziaceho konfliktu.¹⁰⁵

¹⁰⁵ *Building on Brahimi, Peacekeeping in an era of Strategic Uncertainty*, Report by the NYU Center on International Cooperation, April 2009, Dostupný z WWW: http://cic.es.its.nyu.edu/sites/default/files/cic_brahimi_report.pdf, (29.1.2014), str. 25

4.VZNIK MIEROVEJ OPERÁCIE OSN

OSN môže mierovú operáciu buď ustanoviť a vykonávať tak právomoc a kontrolu nad jej aktivitami (drvivá väčšina mierových operácií), alebo tiež môže zmocniť inú entitu, aby túto operáciu riadila, a to na základe vlastných rozkazov a pod jej kontrolou (napríklad mierová operácia INTERFET pod austrálskym vedením v Južnom Timore).¹⁰⁶ Za určitých okolností však môže nastať aj situácia, keď takáto iná entita (štát, regionálne zoskupenie alebo agentúra) vytvorí mierovú operáciu, ktorá nebola explicitne ustanovená alebo splnomocnená OSN. V takýchto prípadoch ide o takzvané *non-UN peace operations* a tieto môžu, ale aj nemusia byť schválené OSN. Takouto schválenou operáciou je misia RAMSI¹⁰⁷ ustanovená na základe dohody podpísanej 24. júla 2003 medzi Šalamúnovými ostrovmi, Austráliou, Novým Zélandom, Fidži, Papuou Novou Guineou s cieľom asistovať pri znovu obnovení práva, poriadku a bezpečnosti. Naopak mierovou operáciou, ktorá nebola schválená OSN bola operácia MFO¹⁰⁸ na základe protokolu k tzv. Paktu Mieru (*Treaty of Peace*) podpísaného 3. augusta 1981 medzi Egyptom a Izraelom.¹⁰⁹ Mierové operácie OSN, ktorými sa budem zaoberať v mojej diplomovej práci sú ustanovované Bezpečnostnou radou, ktorá nesie primárnu zodpovednosť za medzinárodný mier a bezpečnosť.¹¹⁰

Každá operácia musí byť prispôsobená špecifickým požiadavkám situácie. Ako som už vyššie uviedla, mandát sa líši od situácie k situácii a závisí od povahy konfliktu a od výziev, ktoré takýto konflikt predstavuje. Veľkú váhu tiež zohráva povaha a obsah dohody dosiahnutej stranami konfliktu. Počas misie v Mozambiku (ONUMOZ) bola takáto dohoda uzatvorená medzi stranou RENAMO a vládou, ako výsledok rokovaní prezidenta Mozam-

¹⁰⁶ *Fakta a čísla OSN*, op. cit. str. 27

¹⁰⁷ Regional Assistance Mission in the Solomon Islands

¹⁰⁸ Multinational Force and Observers

¹⁰⁹ *Documents on the law of UN peace operations*, op. cit. str. 97

¹¹⁰ *Charta Organizácie Spojených národov*, op. cit. čl. 24

biku a prezidenta RENAMO. RENAMO sa v nej zaviazala, že územia, ktoré boli pod jej kontrolou navráti späť pod štátnu správu. Obe strany sa tiež dohodli, že požiadajú OSN o dozor nad policajnými aktivitami v krajine a nad právami a slobodami občanov.¹¹¹ To, že je dohoda uzatvorená však nemusí, ako som už uviedla, nutne znamenať aj jej dodržanie. Príkladom je situácia, ktorá nastala októbri 1956 a Spojené národy tak museli čeliť veľkej kríze – dohoda o prímerí (*General Armistice Agreement*) uzatvorená medzi Egyptom a Izraelom pod dozorom OSN zlyhala a jej následkom bolo obsadenie rozsiahleho územia Egypta Izraelom. Okrem dohody sú veľmi dôležitými podmienkami jasnosť, vierohodnosť a schopnosť reálneho uskutočnenia mandátu, ktorých nedodržanie v minulosti stálo za najväčšími neúspechmi mierových operácií OSN. V mojej práci o tom budem pojednávať.

4.1 Proces ustanovenia mierovej operácie

Ustanovenie mierovej operácie začína analýzou konfliktnej situácie Sekretariátom ešte pred tým, ako Bezpečnostná rada zahájí diskusie o detailoch danej operácie.¹¹² Plánovanie operácie má na starosti *Integrated Mission Task Force (IMTF)*, ktorej členovia sú odborníkmi z politického, vojenského, policajného, bezpečnostného, logistického a ľudsko-právneho odvetvia OSN. Jej úlohou je vytvorenie Strategických pokynov (*Strategic Directive*), alternatívnych stratégií a analýzy rizík, ktoré môžu operáciu zasiahnuť.¹¹³ Pri plánovaní stratégie OSN konzultuje s členskými štátmi, ktoré sú ochotné prispieť personálom a ostatnými zdrojmi, s hosťovskou krajinou, regionálnymi organizáciami, medzivládnyimi organizáciami a ostatnými kľúčovými partnermi.¹¹⁴ Ak Generálny tajomník rozhodne, že mierová operácia je vhodným riešením, vykoná odporúčania v rámci očakávanej misie a požadovaných

¹¹¹ *United Nations, The Blue Helmets, A Review of United Nations Peace-keeping*, op. cit. str. 322

¹¹² Ch. Stock, *A Mandate Is Not Enough*, The Security Council and Peacekeeping, Friedrich-Ebert-Stiftung, Global Policy and Development, October 2011, Dostupný z WWW: <http://library.fes.de/pdf-files/iez/08590.pdf>, (21.11.2013), str.2

¹¹³ *Documents on the law of UN peace operations*, op. cit. str. 484

¹¹⁴ *Capstone Doctrine*, op. cit. str. 48

zdrojov.¹¹⁵ Kľúčovým dokumentom Generálneho tajomníka je však jeho správa (*The Secretary-General's Report*), ktorá je obvykle založená na zisteniach a odporúčaniach *Technical Assessment Mission*, ktorej úlohou je analyzovať bezpečnostnú, politickú, humanitárnu, ľudsko-právnu a vojenskú situáciu v teréne.¹¹⁶ Táto správa zahŕňa možnosti a odporúčania mandátu, strategické priority misie, ciele, ktoré má misia dosiahnuť a obdobie, v ktorom ich má dosiahnuť. Následne Bezpečnostná rada schváli mandát, ktorý autorizuje operáciu na obmedzené trvanie. Mandát v sebe zahŕňa nielen dôvody uskutočnenia mierovej operácie, ale aj právny rámec, ktorý sa aplikuje na danú misiu. Na schválenie Rezolúcie Bezpečnostnej rady autorizujúcej nasadenie, veľkosť a mandát mierovej operácie je potrebných minimálne 9 hlasov z 15, pričom päť stálych členov (Čína, Francúzsko, Rusko, Veľká Británia a Spojené Štáty) má právo veta. Svoje slovo má v tomto procese aj Valné zhromaždenie, ktoré schvaľuje rozpočet a zdroje misie.¹¹⁷

Po vydaní Rezolúcie Bezpečnostnej rady ustanovujúcej operáciu prichádza na rad *Department for Peacekeeping Operations (DPKO)*, ktorý začne vyjednávací procesy s hosťujúcou krajinou s cieľom vyjednať dohodu, a ktorým sa budem podrobnejšie zaoberať v ďalšej časti práce. Táto dohoda určí právny status mierovej operácie a taktiež jednotlivcov v nej pôsobiacich, keďže súhlas strán je jedným z princípov a predpokladov nasadenie mierovej operácie. OSN v tejto chvíli začne hľadať prispievateľov do operácie z radov členských štátov. Tie môžu poskytnúť vojenský, policajný, či civilný personál alebo podporiť operáciu logisticky. Ak sa členský štát rozhodne prispieť do mierovej operácie svojimi vojakmi, tí sa budú riadiť špeciálnymi pravidlami s názvom *Guidelines for Troop Contributing Countries*. Tieto pravidlá obsahujú základné informácie tvoriace podklad danej mierovej operácie - mandát, organizačnú štruktúru, administratívne a logistické záležitosti, vý-

¹¹⁵ *United Nations Integrated Mission Planning Process (IMPP)*, Guidelines Endorsed by the Secretary-General on 13 June 2006, United Nations, Dostupný z WWW: <https://docs.unocha.org/sites/dms/Documents/UN%20IMPP%20Guidelines%20%282006%29.pdf>, (2.2.2014), str.9

¹¹⁶ *Capstone Doctrine*, op. cit. str. 48

¹¹⁷ *Handbook on United Nations Multidimensional Peacekeeping Operations*, Peacekeeping Best Practises Unit, Department of Peacekeeping Operations, United Nations, December 2003, Dostupný z WWW: <http://www.peacekeepingbestpractices.unlb.org/Pbbs/library/Handbook%20on%20UN%20PKOs.pdf>, (18.1.2014), str. 13

cvikové požiadavky, požiadavky na správanie sa personálu (napríklad zákaz sexuálneho využívania a zneužívania).¹¹⁸

Po ustanovení mierovej operácie je úlohou Bezpečnostnej rady delegovať právomoci a funkcie týkajúce sa vedenia a riadenia operácie na Generálneho tajomníka. Pokiaľ ide o aktivity v teréne, Generálny tajomník deleguje právomoc nad takouto operáciou „špeciálnemu reprezentantovi Generálneho tajomníka“ (*Special Representative of the Secretary General*), tiež známemu pod pojmom *Head of Mission*. Ten má tzv. operačnú právomoc a kontrolu nad všetkými aktivitami OSN v dotknutom štáte. Poslednou úlohou pred nasadením je zabezpečenie vojakov. Je potrebné upozorniť, že Organizácia spojených národov nemá svoje vlastné vojenské sily. Tie sú zabezpečované členskými štátmi. Je veľmi dôležité poznamenať, že sa tak deje na základe dobrovoľnosti. Agenda pre mier však ohľadom tohto faktu poskytla návrh, aby mala Bezpečnostná rada k dispozícii stále vojsko, podľa Článku 43 Charty. Táto myšlienka však ostala len v teoretickej rovine. Jedným z hlavných dôvodov je podľa môjho názoru fakt, že členským štátom vyhovuje situácia, keď sú vojenské sily do operácií nasadzované ad hoc a daný štát môže vopred zvážiť všetky okolnosti a môže si tak veľmi dobre premyslieť, či do operácie svoje vojenské sily nasadí alebo nie. Prispievajúci štát ďalej vyjedná detailne podmienky účasti svojich síl s Generálnym tajomníkom. Tieto vojenské jednotky sú síce označené modrou prilbou, resp. modrým baretom spolu so znakom OSN, no na sebe majú uniformy armád svojich štátov a sú úplne pod jurisdikciou vlastného štátu.

Najdôležitejšiu úlohu pri nasadzovaní mierových operácií zohráva Bezpečnostná rada OSN. Jej hlavnou funkciou je rozhodovať o tom kedy, kde, a či vôbec majú byť mierové operácie nasadené. Rozhodnutie o nasadení mierovej operácie ovplyvňuje množstvo faktorov, ktoré je nevyhnutné zohľadniť pred ustanovením takejto operácie. Bezpečnostná rada musí zistiť, či na území, kde má byť mierová operácia nasadená vládne prímerie a či

¹¹⁸ Generic Guidelines for TCCs Deploying Military Units to the United Nations Peacekeeping Missions, Department of Peacekeeping Operations Force Generation Service, 2008, Dostupný z WWW: <https://cc.unlb.org/COE%20Documents/Generic%20Guidelines%20%20Military%20%28TCC%29/Generic%20Guidelines%20for%20TCCs%20Deploying%20Military%20Units%20to%20the%20UN%20Peacekeeping%20Missions%28Mar%2008%29.pdf>, (5.3.2014)

sa strany zaviazali k mierovým procesom zamýšľajúc tak dosiahnutie politického urovnenia. Musí tiež zohľadniť to, či existuje jasný politický cieľ a či tento cieľ môže byť odzrkadlený v mandáte, a tiež, či je možné, aby bol mandát operácie sformulovaný jasne a presne. V neposlednom rade sa Bezpečnostná rada musí s istotou presvedčiť a overiť si dostupnými prostriedkami, či môže byť rozumne zaistená bezpečnosť personálu OSN.

Bezpečnostná rada ustanovuje mierovú operáciu prijatím Rezolúcie, ktorá určí mandát a veľkosť misie.¹¹⁹ Po nasadení operácie Rada ďalej monitoruje prácu mierovej operácie, a to aj prostredníctvom pravidelných správ (*reports*) od Generálneho tajomníka. Môže tiež voľbou rozšíriť, pozmeniť alebo skončiť mandát misie, ak to považuje za vhodné. Okrem nasadenia mierovej operácie môže Bezpečnostná rada na základe zmocnenia kapitoly VII. Charty OSN použiť rôzne druhy donucovacích opatrení, aby tak pomohla udržať alebo obnoviť medzinárodný mier a bezpečnosť. Medzi takéto opatrenia patria sankcie a schválenie vojenského zásahu. Ak zlyhá diplomatické úsilie, alebo ak je priamo ohrozený mier, nastupujú sankcie. Tie majú rôzne podoby, od ekonomických sankcií, cez obmedzenie finančných a diplomatických stykov, až po zákazy cestovania, či zbrojné embargo. Zmyslom týchto sankcií je prinútiť daný štát nenásilnými prostriedkami, aby rešpektoval rozhodnutie Bezpečnostnej rady. Príkladom použitia sankcií boli Rwanda, bývalá Juhoslávia, či Sierra Leone, o ktorých budem detailnejšie pojednávať v poslednej kapitole mojej práce. O mnoho tvrdší prípad donucovacieho opatrenia nastáva, ak snahy o udržanie mieru zlyhajú a je veľká pravdepodobnosť, že sa mier ďalej nepodarí udržať. Vtedy môže bezpečnostná rada zmocniť členské štáty k použitiu „všetkých nevyhnutných prostriedkov“ na vyriešenie konfliktu a to vrátane vojenského zásahu. Prípadoom takýchto akcií boli zásahy v Somálsku, Rwande, či Haiti. Tie síce boli schválené Bezpečnostnou radou, no nemôžeme o nich hovoriť ako o mierových operáciách OSN. Dôvodom je podmienka riadenia týchto operácií Generálnym tajomníkom OSN. Velenie spomenutých operácií však bolo celý čas v rukách zainteresovaných štátov.

¹¹⁹ United Nations Peacekeeping, Role of the Security Council, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/rolesc.shtml>, (14.12.2013)

Veľmi významným orgánom vo vzťahu k mierovým operáciám je *Department for Peacekeeping Operations (DPKO)*. Je útvarom OSN, ktorý plánuje, pripravuje, organizuje a riadi mierové operácie. Oficiálny vznik *DPKO* je v roku 1992, v čase keď Boutros Boutros-Gháli zasadol do kresla Generálneho tajomníka OSN. V roku 2007 bolo reštrukturalizované a ustanovilo sa nové oddelenie,¹²⁰ ktoré dopĺňa *DPKO* poskytovaním podpory operáciám v teréne a to najmä podporou logistiky a komunikácie, informačnými technológiami, prepravou a personálom.¹²¹ Funkcia *DPKO* spočíva tiež v tom, že asistuje členským štátom a Generálnemu tajomníkovi v ich snahe zachovávať medzinárodný mier a bezpečnosť. Zabezpečuje politický a exekutívny smer mierových operácií a udržiava kontakt s Bezpečnostnou radou, vojskom a finančnými prispievateľmi, a tiež stranami konfliktu pri implementácii mandátov Bezpečnostnej rady. *DPKO* pozostáva zo štyroch hlavných úradov (*offices*), prostredníctvom ktorých vykonáva svoju funkciu. V rámci zachovania pôvodného významu názvov daných úradov ich ponechám v ich pôvodnom anglickom tvare. Jedným z nich je *Office of operations*, ktorý zabezpečuje politickú a strategickú politiku, operačný dozor a podporu misiám. *Office of the rule of law and security institutions* koordinuje aktivity *DPKO* v oblasti polície, spravodlivosti, mýnových akcií, odzbrojovania, demobilizácie a reintegrácie bývalých kombatanov. Ďalším je *Office of Military Affairs*, ktorý posilňuje výkon a vylepšuje efektivitu vojenských zložiek v mierových misiách. A nakoniec *Policy Evaluation and Training Division*, ktorého hlavnou funkciou je rozvíjanie a koordinovanie výcviku, ohodnocovanie vývoja misií prostredníctvom implementácie mandátov a rozvíjanie rámcov pre strategickú spoluprácu s OSN aj externými partnermi. Na čele *DPKO* stojí v súčasnosti Hervé Ladsous, významný francúzsky diplomat.¹²²

Nasadenie mierovej misie sa vykoná najrýchlejším možným spôsobom, samozrejme berúc do úvahy bezpečnosť a politickú situáciu na mieste. Ani po nasadení mierových jednotiek úloha Generálneho tajomníka nekončí. Počas ich pôsobenia podáva spomínané sprá-

¹²⁰ Department of Field Support

¹²¹ *Documents on the Law of UN Peace Operations*, op. cit. str. 2

¹²² United Nations Peacekeeping, Department of Peacekeeping Operations, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/about/dpko>, (14.12.2013)

vy (*reports*) Bezpečnostnej rade o ich aktivitách. Bezpečnostná rada má na starosti prispôsobovanie a predlžovanie mandátu misie podľa aktuálnej situácie a to až pokiaľ misia neskončí.¹²³

Aby bola mierová misia úspešná, členovia mierových operácií musia byť patrične vycvičení a vybavení. Je to kľúčová úloha najmä vzhľadom k nebezpečenstvu, ktorému musia čeliť. Táto téma sa vynárala najmä v súvislosti s mierovou misiou v Sudáne, Kongu a na Pobreží slonoviny, kde tieto operácie zlyhali v ochrane civilistov pred ohavnými zločinmi. Peacekeeperi musia disponovať celou škálou schopností: musia byť zručnými vyjednávateľmi a mediátormi, musia mať všeobecné znalosti o systéme, mandátoch a pravidlách OSN, ale tiež musia rozumieť civilno-vojenskej spolupráci, aby mohli efektívne ovplyvňovať humanitárne agentúry a lokálnu populáciu. Tiež ale musia podľa špecifik každej misie poznať miestnu politiku, históriu, zvyky, kultúru, jazyk a samozrejme musia disponovať schopnosťou ochrániť civilistov pred hroziacim nebezpečenstvom. Napriek neustálym zlepšovaniu vo výcviku, nepripravený personál je veľmi často nasadzovaný do terénu. Je na členských štátoch, aby posilnili výcvikovú stratégiu jednotiek OSN (*training strategy*). Podľa môjho názoru by riešením mohlo byť čerpanie napríklad zo skúseností s výcvikom hlavných prispievajúcich krajín.

Úspech alebo zlyhanie misie spočíva taktiež vo vystupovaní a dobrom správaní jej príslušníkov. OSN sa zaväzuje k povinnosti postarať sa o svoj vojenský, policajný a civilný personál. Zlyhanie jednej zo strán dodržať tento záväzok môže poškodiť nielen OSN, ale tiež tých, ktorí slúžia pod jej vlajkou. Čo je však najdôležitejšie – poškodzuje tých, ktorým má slúžiť, a ktorých má ochraňovať. Aby mierové operácie OSN boli schopné účinne naplniť svoje mandáty, musia byť riadené efektívne, musia byť schopné ochraňovať personál, nasadzovať jednotky rýchlejšie a zachovať si silný zmysel pre zapojenie členských štátov do misie.¹²⁴

¹²³ *Handbook on United Nations Multidimensional Peacekeeping Operations*, op. cit. str. 13

¹²⁴ *Building on Brahimi, Peacekeeping in an era of Strategic Uncertainty*, S report by the NYU Center on International Cooperation, April 2009, Dostupný z WWW: http://cic.es.its.nyu.edu/sites/default/files/cic_brahimi_report.pdf, (29.1.2014), str.5

4.2 Právo a jeho aplikácia na mierové operácie OSN

Na mierové operácie OSN môžeme aplikovať tri pramene práva, pričom každý z týchto prameňov sa uplatňuje ako pri ustanovovaní, tak aj pri riadení a vedení mierovej operácie. Týmito prameňmi sú:

- Medzinárodné právo
- Právo hostujúcej krajiny
- Právo prispievajúceho štátu.

Medzinárodné právo

Medzinárodné právo, ktoré upravuje vznik, postavenie a pôsobenie mierových operácií OSN tvoria najmä medzinárodné zmluvy, dohody, rezolúcie Bezpečnostnej rady a Valného zhromaždenia, správy Generálneho tajomníka OSN, medzinárodné obyčajové právo, normy *ius cogens*, či rozhodnutia súdov. Ešte pred určením práva, ktoré sa bude aplikovať je prvoradá stanoviť, o akú entitu sa bude v danom prípade jednať. Či pôjde o mierovú operáciu ako celok, o štát (hostujúci alebo prispievajúci), alebo o jej individuálneho príslušníka.¹²⁵

Veľmi dôležitým zdrojom medzinárodného práva významným pre mierové operácie sú Rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN (Kapitola VII Charty OSN). Existujú dva typy Rezolúcií Bezpečnostnej rady významné najmä vo vzťahu k mierovým operáciám. Prvý typ sa vzťahuje špecificky k ustanoveniu, vedeniu a riadeniu mierových operácií. Druhý typ, označovaný ako *landmark resolution* sa zaoberá konkrétnymi záležitosťami vzťahujúcimi sa k mierovej operácii, ako napríklad rezolúcie týkajúce sa postavenia žien, detí a civilistov v ozbrojenom konflikte. *Res. 1325 (2000), Res. 1882 (2009), Res. 1674 (2006)*.¹²⁶ Súhrnom základných dokumentov, ktoré priznávajú práva, privilégia a imunity požadované členmi mierových operácií na napĺňovanie svojho mandátu je *Status-of-Forces Agreement (SOFA)*. *SOFA* tak rozvíja právne princípy obsiahnuté v *Článkoch 104 a 105 Charty OSN*, ktoré

¹²⁵ *Documents on the Law of UN Peace Operations*, op. cit. str.8

¹²⁶ *Documents on the Law of UN Peace Operations*, op. cit. str.9

hovorí o tom, že OSN môže využívať privilégia a imunity na území každého jej členského štátu tak, ako sú nevyhnutné na naplnenie jej cieľov. Je dôležité pripomenúť, že tieto privilégia sú udeľované v záujme OSN a jej operácie, a nie v záujme individuálnych členov slúžiacich v operácii. Okrem stanovenia týchto privilégií a imunit je *SOFA* významná najmä tým, že určuje a vymedzuje postavenie mierovej operácie, postavenie členov operácie, či zodpovednosť v oblasti trestnej a civilnej jurisdikcie nad členmi operácie.¹²⁷ Mierové operácie OSN, rovnako ako ich členovia, sa musia vyvarovať akýchkoľvek aktivít, ktoré by boli v rozpore s ich nestrannosťou, či nekonzistentné s ich súčasnými dohodami.¹²⁸ Príkladom *SOFA* je dohoda uzatvorená medzi OSN, Africkou úniou (*African Union*) a vládou v Sudáne počas operácie UNAMID v Dárfure.¹²⁹

Formálnou dohodou medzi OSN a prispievajúcim štátom je *Memorandum of understanding (MoU)*.¹³⁰ Obsahuje práva a povinnosti, ktorými sa na jednej strane vytvárajú administratívne, logistické a finančné podmienky pre prispievanie personálom, vybavením a službami Členským štátom, a na druhej strane špecifikujú riadiace štandardy OSN pre personál, ktorý je poskytovaný práve týmito Členskými štátmi.¹³¹

Právo hostujúcej krajiny a právo prispievajúceho štátu

Mierové operácie ako aj ich príslušníci sa musia riadiť právom hostujúcej krajiny. Význam tohto práva sa prejavuje najmä pri činnosti príslušníkov mierových operácií vo vzťahu k miestnemu obyvateľstvu. Normy práva hostujúceho štátu sa budú uplatňovať v prípade pôsobenia mierovej operácie, ktorej cieľom bude zabezpečiť obnovu alebo udržanie práva

¹²⁷ Ibid. str. 34-35

¹²⁸ Ibid. str. 40

¹²⁹ *Agreement between the United Nations and the African Union and the Government of Sudan concerning the status of the African Union*, United Nations Hybrid Mission in Darfur, 9 February 2008, Dostupný z WWW: <http://unamid.unmissions.org/Portals/UNAMID/UNAMID%20SOFA.pdf>, (1.6.2014)

¹³⁰ *Contingent Owned Equipment, Memorandum of Understanding*, United Nations Peacekeeping, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/sites/coe/about.shtml#MOU>, (1.6.2014)

¹³¹ *Documents on the Law of UN Peace Operations*, op. cit. str. 51

a poriadku v danej krajine. Príkladom bude stíhanie, či odsúdenie páchatel'ov podľa trestného práva danej krajiny.¹³² Pokiaľ ide o právo prispievajúceho štátu,¹³³ význam bude mať jedine v tom prípade, ak sa bude jednať o právne normy pôsobiace extra-teritoriálne, teda aj mimo územia daného štátu. Najvýznamnejšie toto právo pôsobí vo vojenskej oblasti, kde sa vojenský príslušníci mierových operácii musia riadiť normami domáceho trestného práva a vojenského práva, ktoré tak spĺňajú podmienku extra-teritoriality.¹³⁴

Mierové operácie ustanovované Bezpečnostnou radou OSN sú subjektom vnútorných i vonkajších predpisov (*internal and external laws*) vzťahujúcich sa k mierovým operáciám.¹³⁵ Medzi vnútorné predpisy, ktorými sa mierová operácia riadi patrí napríklad Charta OSN, či vyššie spomenuté Rezolúcie Rady bezpečnosti. Naproti tomu medzi externé predpisy patrí zmieneny *Status of Forces Agreement (SOFA)*, *ius cogens*, či základné právne princípy.¹³⁶ Aplikácia medzinárodného práva na štáty, ktoré sú vo vzťahu k mierovým operáciám je primárne určená medzinárodnými právnymi záväzkami. Takéto štáty, či už sú hostujúcou krajinou alebo prispievajúcim štátom, budú viazané svojimi zmluvnými záväzkami, zvykovým medzinárodným právom, normami *ius cogens* a všeobecnými princípmi. Toto vymedzenie je však veľmi všeobecné. Otázkou teda je, čo je hlavným nadradeným prameňom, ktorým sa tieto štáty budú riadiť v prípade rozporu medzi záväzkami členského štátu a záväzkami štátu viazaného akoukoľvek inou medzinárodnou dohodou. Odpoveď poskytuje článok 103 Charty OSN: „*Ak by došlo k stretu záväzkov Organizácie Spojených národov podľa tejto Charty s ich záväzkami podľa akejkoľvek inej medzinárodnej dohody, majú prednosť záväzky podľa tejto Charty.*“

¹³² *Documents on the Law of UN Peace Operations*, op. cit. str. 11

¹³³ Prispievajúci štát - štát prispievajúci personálom do vojenských a/alebo civilných zložiek mierových operácií OSN

¹³⁴ *Documents on the Law of UN Peace Operations*, op. cit. str. 11

¹³⁵ P. Sands and P. Klein, *Bowett's Law of International Institutions*, London: Sweet and Maxwell, 5th edition, 2001, Chapter 14

¹³⁶ *Documents on the Law of UN Peace Operations*, op. cit. str.12

Pokiaľ ide o viazanosť právom samotných peacekeeperov, tí budú viazaní extra-teritoriálnym právom vlastného štátu. Príkladom je vojenské právo prispievajúceho štátu, ktorého sú vojaci subjektom. Ak OSN ustanoví mierovú operáciu, vydá tiež príslušné nariadenia a smernice. Všetci príslušníci mierových operácií sú povinní riadiť sa okrem štandardov OSN aj špecifickými pravidlami a nariadeniami prijatými pre tú ktorú misiu. Príslušníci mierových misií si musia byť vedomí toho, že sa nachádzajú vo významnom postavení a reprezentujú najdôležitejšiu organizáciu na ochranu medzinárodného mieru a bezpečnosti. Očakávaná medzinárodného spoločenstva, ba dokonca celého sveta sú tak veľmi vysoké a ich činnosť, správanie a vyjadrovanie je pod drobnohľadom. Tieto štandardy sú uvedené v dokumente *We are United nations peacekeepers*.¹³⁷ Tento dokument hovorí o tom, že peacekeeperi, ktorí pôsobia v krajine s cieľom pomôcť jej zotaviť sa z traumy konfliktu musia byť pripravený na akceptovanie zvláštnych obmedzení ich verejného a súkromného života, aby tak mohli naplňovať ideály OSN.

Špecifikáciou tohto dokumentu je *Ten rules: Code of Personal Conduct for Blue Helmets*,¹³⁸ ktorý je záväzný pre civilnú políciu a vojenských pozorovateľov. Medzi najdôležitejšie povinnosti stanovené týmto dokumentom patrí povinnosť rešpektovať právo štátu hostujúcej krajiny,¹³⁹ ich lokálnu kultúru, tradície a zvyky, správať sa k jej obyvateľom s rešpektom a rešpektovať ľudské práva všetkých.¹⁴⁰ Nariadenia zahŕňajú úradnú správu Generálneho tajomníka,¹⁴¹ ktorá stanovuje základne princípy a pravidlá medzinárodného humanitárneho práva aplikujúce sa na jednotky OSN pôsobiace v operáciách pod velením OSN.

¹³⁷ *We Are United Nations Peacekeepers*, United Nations Department of Peacekeeping Operations Training Unit, United Nations, Dostupný z WWW: http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/un_in.pdf, (14.12.2013)

¹³⁸ *Ten Rules Code Of Personal Conduct For Blue Helmets*, United Nations, Dostupný z WWW: http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/ten_in.pdf, (14.12.2013)

¹³⁹ „Všetci príslušníci mierovej operácie musia byť informovaní o dodržiavaní všetkých aplikovateľných pravidiel, nariadení, opatrení a smerníc stanovovaných OSN a taktiež národných práv.“

¹⁴⁰ *Documents on the Law of UN Peace Operations*, op. cit. str. 381

¹⁴¹ Observance by United nations forces of international humanitarian law

4.3 Financovanie mierových operácií OSN

Základ financovania mierových operácií poskytuje článok 17 Charty: „*Valné zhromaždenie prerokúva a schvaľuje rozpočet Organizácie. Náklady Organizácie znášajú členovia podľa rozvrhu stanoveného Valným zhromaždením.*“ Základné princípy financovania mierových operácií OSN sú stanovené Rezolúciou Valného zhromaždenia (55/235) na základe odporúčania Piateho výboru (A/55/712).¹⁴² Financovanie OSN má tak na starosti všetkých 193 štátov. OSN žiadny iný zdroj príjmu nemá. Hospodári sa s dvoma rozpočtami a to s riadnym rozpočtom, ktorý pokrýva činnosť centrály v New Yorku a detašovaných pracovísk po celom svete, a z rozpočtu pre mierové operácie. Je dôležité uviesť, že príspevky do oboch rozpočtov sú povinné.¹⁴³ Valné zhromaždenie rozdeľuje výdaje na mierové operácie podľa špeciálnej stupnice a komplexného vzorca, ktoré si členské štáty sami ustanovili.¹⁴⁴ Päť Stálych členov Bezpečnostnej rady však platí väčšie podiely, z dôvodu ich zvláštnej zodpovednosti za udržanie medzinárodného mieru a bezpečnosti.¹⁴⁵ Schválený rozpočet pre mierové operácie za fiškálny rok od 1.júla 2013 do 30.júna 2014 je okolo 7,83 miliardy dolárov. Pre porovnanie je to menej ako 0,5% svetových vojenských výdajov. V roku 2013 patrili k najväčším prispievateľom Spojené štáty (28,38%), Japonsko (10,83%), Francúzsko (7,22%), Nemecko (7,14%), Spojené Kráľovstvo (6,68%), Čína (6,64%), Taliansko (4,45%), Ruská Federácia (3,15%), Kanada (2,98%), Španielsko (2,97%).

Rozpočty mierových operácií sú založené na mandáte Bezpečnostnej rady. Každá z mierových operácií má svoj vlastný rozpočet a účet, ktoré zahŕňajú operačné výdavky na dopravu, logistiku a výplaty pracovníkov. Rozpočtový cyklus pre mierové operácie OSN beží od 1.júla do 1.júna. Rozpočty sú však pripravené 12 mesiacov na základe najaktuálnej-

¹⁴² Resolution adopted by the General Assembly (A/RES/55/235), 30 January 2001

¹⁴³ United Nations Peacekeeping, Financing peacekeeping, United Nations, Dostupný z WWW: <https://www.un.org/en/peacekeeping/operations/financing.shtml/>, (11.12.2013)

¹⁴⁴ Implementation of General Assembly resolutions 55/235 and 55/236, Report of the Secretary-General, (A/67/224/Add.1), 27 December 2012, Dostupný z WWW: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/67/224/Add.1, (2.6.2014)

¹⁴⁵ Resolution adopted by the General Assembly (A/RES/55/235), 30 January 2001

šieho mandátu operácie.¹⁴⁶ Pre približnú predstavu uvediem príklad aktuálne prebiehajúcej mierovej operácie UNMIK v Kosove, ktorej schválený rozpočet na obdobie od 1. júla do 30. júna 2014 predstavuje 44 953 000 dolárov. Misia UNOCI na Pobreží slonoviny má pre porovnanie, na rovnaké obdobie schválený rozpočet vo výške 584 487 000 dolárov.¹⁴⁷

Generálny tajomník predloží návrh rozpočtu¹⁴⁸ Poradnej komisii pre administratívne a rozpočtové otázky (*Advisory Committee on Administrative and Budgetary Questions*).¹⁴⁹ Tá po preskúmaní návrh odporučí piatemu výboru Valného zhromaždenia¹⁵⁰ na ďalšie preskúmanie a schválenie. Nakoniec je rozpočet schválený Valným zhromaždením ako celkom. Na konci každého rozpočtového cyklu každá mierová operácia pripraví a predloží správu o výkone (*performance report*), ktorá uvádza skutočné využitie prostriedkov. Táto správa je taktiež prerokovaná a schválená Valným zhromaždením.

Ako už bolo vyššie uvedené OSN nemá žiadne vlastné vojenské jednotky a členské štáty na dobrovoľnom základe poskytujú vojenský a policajný personál potrebný na každú mierovú operáciu. Vojenské jednotky sú platené svojimi vlastnými vládami na základe ich vlastného národného hodnotenia a platovej stupnice. Krajiny dobrovoľne poskytujúce ostatný neuniformovaný personál sú hradené podľa štandardnej sadzby OSN, schválenej Valným zhromaždením a predstavuje to čiastku približne okolo 1 028 dolárov pre vojaka na mesiac. Polícia a ostatný civilný personál sú platení z rozpočtu pre mierové operácie ustanoveného na každú operáciu zvlášť. Na otázku, či sa vôbec oplatí vynakladať tieto finančné pro-

¹⁴⁶ Approved resources for peacekeeping operations for the period from 1 July 2013 to 30 June 2014, Note by the Secretary-General, (A/C.5/68/21), General Assembly, United Nations, Dostupný z WWW: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/C.5/68/21, (2.6.2014)

¹⁴⁷ Report of the Secretary General (A/C.5/68/21)

¹⁴⁸ Report of the Secretary General (A/67/224/Add.1)

¹⁴⁹ Advisory Committee on Administrative and Budgetary Questions, About ACABQ, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/ga/acabq/about>, (2.6.2014)

¹⁵⁰ General Assembly of the United Nations, Administrative and Budgetary - Fifth Committee, About Fifth Committee, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/ga/fifth/about.shtml>, (2.6.2014)

striedky na chod OSN a jej mierových operácii si môžeme dať jasnú odpoveď: udržiavanie mieru je oveľa lacnejšie ako financovanie vojen a tieto peniaze sú určite dobre vynaložené.

5. CHARAKTERISTIKA KONKRÉTNÝCH MIEROVÝCH OPERÁCIÍ OSN A ANALÝZA ICH PÔSOBENIA

Vzhľadom k téme mojej diplomovej práce a predošlým charakteristikám a teoretickým úvahám považujem za dôležité vykonať praktickú analýzu konkrétnych mierových operácií OSN. V nasledujúcej časti sa tak pokúsim zhodnotiť pôsobenie príslušníkov OSN, ich schopnosť resp. neschopnosť splniť svoj mandát a zanalyzovať úspechy, či neúspechy danej misie. Misie sú zoradené chronologicky podľa dátumu ich ustanovenia.

5.1 Kongo (ONUC)

Mierová operácia OSN v Kongu ustanovená v júli 1960 Rezolúciou Rady Bezpečnosti 143 (1960) bola jednou z najkontroverznejších dovtedajších operácií.¹⁵¹ Doteraz sa vedú spory o to, či bola misiou úspešnou alebo neúspešnou. Pre OSN bola veľkou výzvou - obrovské územie, asi 14 miliónová populácia, 20 tisíc vojakov, nezhody Generálneho tajomníka so Sovietskym zväzom, jeho smrť a finančná kríza OSN¹⁵² – to všetko sprevádzalo misiu ONUC v Kongu. Jej mandát spočíval v zabezpečení stiahnutia belgických jednotiek z Konga a v asistencii miestnej vláde s cieľom zabezpečiť právo a poriadok v krajine. Postupom času sa funkcia misie rozšírila o pomoc pri zachovávaní územnej celistvosti a politickej nezávislosti Konga.¹⁵³

Hammarškjöld v januári 1960 navštívil Kongo a obával sa problémov, ktoré by mohli nastať po vyhlásení nezávislosti Konga. Prehlásil, že okrem masívnej podpory belgickej vlády by bola potrebná aj politicky nezainteresovaná pomoc od OSN. Konžská vláda súhlasila s návrhom Generálneho tajomníka, aby boli do Konga vyslaní vojenský poradcovia

¹⁵¹A . Roberts, B. Kingsbury, *United nations, divided world, The UN's Roles in International Relations*, Second Edition, ISBN 9780198279266, str. 190

¹⁵² *United Nations, The Blue Helmets, A Review of United Nations Peace-keeping*, op. cit. 175

¹⁵³ Republic of the Congo – ONUC Mandate, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/onucM.htm>, (14.5.2014)

a experti, ktorí by pomohli posilniť konžskú armádu.¹⁵⁴ Konžská republika ako pôvodne belgická kolónia vyhlásila nezávislosť v júni 1960. Po vyhlásení nezávislosti sa ale situácia začala rapídne zhoršovať. Belgické vojsko intervenovalo do Konga bez jeho súhlasu a v dôsledku toho vypukla vzburá. 11. júla vyhlásil provinčný prezident Moïse Thombé nezávislosť najbohatšej provincie Katanga. O deň na to poslal prezident Kasa-Vubu telegram Generálnemu tajomníkovi, v ktorom žiadal o vojenskú pomoc OSN so slovami, že situácia v Kongu je hrozbou pre medzinárodný mier.¹⁵⁵ Reakciou na to bolo vydanie Rezolúcie Bezpečnostnej rady, ktorá vyzvala belgickú vládu, aby stiahla svoje jednotky.¹⁵⁶ Hneď po prijatí rezolúcie R. Bunche inicioval vyjednávania s belgickým veľvyslancom, aby dospeli k dohode o stiahnutí belgických jednotiek. Jedným z krokov bolo nasadenie jednotiek do provincie Katanga. V tejto situácii však nastal medzi Generálnym tajomníkom a predsedom vlády Lumumba konflikt, pretože Lumumba žiadal ONUC, aby pomohla zabrániť oddeleniu provincie pomocou sily. Generálny tajomník to odmietol s odvolaním sa na princíp nepoužitia sily s výnimkou sebaobrany a zdôraznil, že OSN sa nemôže stať súčasťou konfliktu v Kongu.¹⁵⁷ Napriek zložitým podmienkam sa podarilo operácii ONUC stiahnuť belgické jednotky z celého Konga za menej ako šesť týždňov. Oddelenie provincie Katanga ale ostalo naďalej nevyriešené.¹⁵⁸

Zabezpečenie práva a poriadku však bolo omnoho náročnejšou úlohou. Napriek dvadsaťtisícovému počtu vojakov však jednotky nedokázali obklopiť celé územie Konga. Po príchode do Konga boli vojaci upozornení, že sú členmi mierovej a nie bojovej jednotky, a že ich úlohou je pomoc pri obnovení poriadku a pokoja v trpiacej krajine a ich povinnosťou je pomôcť všetkým a neublížiť nikomu. Pri plnení mierovej misie utrpeli OSN

¹⁵⁴ *United Nations, The Blue Helmets, A Review of United Nations Peace-keeping*, op. cit. 176

¹⁵⁵ *Ibid*, op. cit. 177

¹⁵⁶ Republic of the Congo – ONUC Background, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/depts/DPKO/Missions/onucB.htm>, (14.5.2014)

¹⁵⁷ *United Nations, The Blue Helmets, A Review of United Nations Peace-keeping*, op. cit. 179

¹⁵⁸ *Ibid*, op. cit. 180

mnohými stratami na životoch. Jedenásť Írskych vojakov bolo obkľúčených a osem z nich zavraždených príslušníkmi kmeňa v provincii Katanga. Po smrti Lumumba sa rozpútali konflikty medzi pro-lumumbovskými a anti-lumumbovskými frakciami. Občianska vojna sa rozširovala do ďalších regiónov. Niektoré krajiny prispievajúce do operácie ONUC vojakmi stiahli svojich vojakov a vojenská sila sa znížila z 20 tisíc na 15 tisíc. Sovietsky zväz žiadal o odstúpenie Generálneho tajomníka Hammarskjölda a oznámilo, že ho ďalej neuznáva za Generálneho tajomníka.¹⁵⁹ Po zavraždení troch významných konžských predstaviteľov prijala Bezpečnostná rada kontroverznú Rezolúciu 161 (1961), ktorou autorizovala ONUC k použitiu sily ako posledného východiska na zabránenie občianskej vojny.

„Zvažujúc situáciu v Kongu je potrebné vykonať patričné opatrenia na zabránenie občianskej vojny v Kongu, vrátane dohôd o prímerí, zastavenia všetkých vojenských operácií, zabránenia konfliktom a použitia sily ako posledného východiska v prípade nevyhnutnosti.“¹⁶⁰

Mnohí sa zhodujú, že práve tento krok mal za následok to, že sa z peacekeepingu stal peace enforcement. Situácia vyvrcholila haváriou lietadla, na ktorého palube bol Generálny tajomník OSN Dag Hammarskjöld, a ktorý v lietadle zahynul.¹⁶¹

Operácia ONUC bola úspešná pri naplnení mandátu najmä tým, že pomohla zachovať územnú celistvosť Konga a zabrániť intervencii Sovietskeho zväzu. Avšak svojimi činmi viedla k vznikajúcej obrovskej nedôvere v peacekeeping. Ako som už uviedla charakterom sa skôr blížila k misii typu peace enforcement a bolo jej tiež vytýkané, že jej chýbala „peacebuildingová vízia“, pretože po návrate Katangu boli zmarené akékoľvek snahy o vybudovanie mieru, čoho dôsledkom bola občianska vojna v 60. a 70. rokoch.¹⁶² Stáli členovia Bezpečnostnej rady tiež upozornili na fakt, že žiadny Generálny tajomník nemôže

¹⁵⁹ *United Nations, The Blue Helmets, A Review of United Nations Peace-keeping*, op. cit. 182

¹⁶⁰ Resolution of the Security Council, 161 (1961), 21 February 1961

¹⁶¹ *United Nations, The Blue Helmets, A Review of United Nations Peace-keeping*, op. cit. 192

¹⁶² *Making War and Building Peace, United Nations Peace Operations*, op. cit. str.183

mať také dominantné postavenie ako mal Hammarskjöld a ustanovenie mierovej operácie musí byť výlučne v moci Bezpečnostnej rady.

Po krvavých udalostiach v Rwande viac ako milión obyvateľov, prevažne kmeňov Hutu, utieklo z krajiny na územie štátu Zair obývanej prevažne kmeňmi Tutsi. Tento stret vyústil do povstania, ktoré vyvrcholilo vznikom Demokratickej republiky Kongo (DRC). Následkom bolo vyhnanie viac ako 450 tisíc ľudí zo svojich domovov. Dôležitou udalosťou bolo prijatie Rezolúcie 1080 (1996), ktorá autorizovala použitie všetkých nevyhnutných prostriedkov na splnenie humanitárnej misie. Nastala prekvapivá situácia - medzinárodné spoločenstvo zareagovalo na dané okolnosti veľmi rýchlo. Dôvodom bolo najmä poučenie sa z krvavých udalostí v Rwande a strach z možného opakovania tohto zlyhania. (Mierovú operáciu v Rwande budem charakterizovať v ďalšej časti mojej práce.) Prvýkrát po dlhých rokoch dokázali najsilnejšie západné mocnosti odsúhlasiť nasadenie svojich síl pod vedením niekoho iného ako USA, a to na základe Kapitoly VII Charty OSN.¹⁶³ Po uzatvorení dohody o mieri v Lusake v júli 1999 medzi Demokratickou republikou Kongo a piatimi regionálnymi štátmi ustanovila Bezpečnostná rada Rezolúciou 1279 (1999) pozorovateľskú misiu OSN - *United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo* (MONUC)¹⁶⁴ a schválila rozmiestnenie deväťdesiatich pozorovateľov OSN v strategických oblastiach krajiny. Jej úlohou bolo dozerať nad prímerím a zabezpečiť spojenie a spoluprácu so všetkými stranami podieľajúcimi sa na dohode o prímerí.¹⁶⁵ V júli 2006 sa uskutočnili prvé voľby v krajine po 46 rokoch a výsledkom bolo ustanovenie päťsto členného národného zhromaždenia. Práve to bol jeden z najväčších úspechov mierovej misie OSN v Kongo, ba dokonca je najväčším volebným úspechom, ktorý OSN pomohla zorganizovať.

¹⁶³ *The United Nations and Peace Enforcement (Wars, terrorism and democracy)*, op. cit. str. 180

¹⁶⁴ Rezolúciou 1925 (2010) Bezpečnostnej rady bola misia premenovaná na United Nations Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo (MONUSCO)

¹⁶⁵ MONUC, United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo, Helping bring peace and stability in the DRC, United Nations, Dostupný na WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/monuc/>, (5.4.2014)

5.2 Mozambik (ONUMOZ)

United Nations Operation in Mozambique bola ustanovená 16. decembra 1992 Rezolúciou 797 (1992) Bezpečnostnej rady, aby pomohla realizovať mierovú dohodu (*General Peace Agreement*) uzatvorenú medzi prezidentom Republiky Mozambik a prezidentom národnej mozambickej strany (RENAMO).¹⁶⁶ Mandát tejto operácie pozostával z monitorovania prímeria, demobilizácie vojska, uskladnenia a zničenia zbraní, monitorovania volebného procesu a humanitárnej pomoci, monitorovania a overovania stiahnutia cudzineckých vojsk, poskytovania bezpečia pre činnosť OSN a ostatných medzinárodných aktivít s cieľom podporovať mierové procesy.¹⁶⁷

Začiatkom roku 1993 bolo nasadených okolo 6 500 vojakov a vojenských pozorovateľov. Ako garancia na uskutočnenie dohody bola ustanovená Dohliadajúca a Monitorovacia komisia (*Supervisory and Monitoring Commission*).¹⁶⁸ Generálny tajomník vyjadril svoje presvedčenie, že nebude možné vytvoriť podmienky pre úspešné voľby v krajine, dokiaľ sa vojenská situácia nedostane naplno pod kontrolu, a rovnako nebude možné naplnenie mierovej dohody, kým mozambické strany nezačnú ctiť svoje záväzky.¹⁶⁹ UNOMOZ tiež zahájila program humanitárnej asistencie na pomoc 3,7 miliónom ľudí vysťahovaných vojnou. V roku 1993 začal úrad Vysokého komisára OSN pre utečencov (*UNHCR*) repatriáciu 1,3 milióna utečencov. V tom čase sa jednalo o jednu z najväčších operácií *UNHCR* v Afrike.¹⁷⁰ Úspešná bola i demobilizácia bývalých kombatanov, ktorí boli reintegrovaní do mozambickej spoločnosti a začlenení tak do spoločenského života.¹⁷¹

¹⁶⁶ *United Nations, The Blue Helmets, A Review of United Nations Peace-keeping*, op. cit. str. 321

¹⁶⁷ Mozambique – ONUMOZ, United Nations Operation in Mozambique, United Nations, Mandate, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/onumozM.htm>, (6.4.2014)

¹⁶⁸ *United Nations, The Blue Helmets, A Review of United Nations Peace-keeping*, op. cit. 322

¹⁶⁹ *Ibid*, str. 335

¹⁷⁰ Mozambique – ONUMOZ, United Nations Operation in Mozambique, United Nations, Background, op. cit.

¹⁷¹ B. E. Bertelsen, *War, peace and development in Mozambique: A critical assessment*, Bergen, June 2005, Dostupný z WWW: http://www.academia.edu/171262/War_peace_and_development_in_Mozambique_A_critical_assessment, (5.5.2014), str.54

V októbri 1994 sa uskutočnili prvé voľby v krajine, ktorých sa zúčastnilo viac politických strán. Boli monitorované 2 300 civilnými medzinárodnými pozorovateľmi vrátane 900 z OSN.¹⁷² Na základe toho bola zvolený nový parlament a prezident. Generálny tajomník prehlásil, že volebný proces bol charakterizovaný nestrannosťou, vysokou mierou profesionality a je tak predpokladom pre vytvorenie politickej situácie, v ktorej vyniknú princípy demokracie. Výsledky volieb tiež potvrdili vôľu mozambického ľudu žiť v mieri a harmónii.¹⁷³ Rezolúciou Bezpečnostnej rady 960 (1994) bola ocenená snaha všetkých, ktorí sa podieľali na zabezpečení úspešného zavŕšenia volebného procesu. Mozambické politické strany boli vyzvané k pokračovaniu v dodržiavaní svojich záväzkov, ktoré vznikli ako výsledok volieb a k pokračovaniu v procese národného uzmierovania založeného na systéme mnohostrannej demokracie a demokratických princíпов, ktoré zaistia trvajúci mier a politickú stabilitu.¹⁷⁴

Misia OSN v Mozambiku je považovaná za jednu z najúspešnejších mierových operácií vôbec. Je veľmi významná najmä tým, že dokázala splniť svoj (veľmi ambiciózny) mandát a pomôcť tak v krajine nastoliť demokraciu prostredníctvom slobodných a spravodlivých volieb a navrátiť späť do svojich domovov viac ako milión obyvateľov. Operácia ONUMOZ sa vyznačovala taktiež širokou podporou miestneho obyvateľstva i politických strán, ktoré boli ochotné a schopné uzatvorené mierové dohody udržiavať a plniť.

5.3 Rwanda (UNAMIR)

Mierová operácia OSN v Rwande bola ustanovená Rezolúciou 872 Bezpečnostnej rady 5. októbra 1993, aby pomohla realizovať mierovú dohodu (*Arusha Peace Agreement*).¹⁷⁵ Mandát pozostával z monitorovania prímeria zahŕňajúceho demobilizačné procedúry, mo-

¹⁷² *United Nations, The Blue Helmets, A Review of United Nations Peace-keeping*, op. cit. str. 332

¹⁷³ Mozambique – ONUMOZ, United Nations Operation in Mozambique, United Nations, Background, op. cit.

¹⁷⁴ Resolution of the Security Council, 960 (1994), 21 November 1994

¹⁷⁵ *United Nations, The Blue Helmets, A Review of United Nations Peace-keeping*, op. cit. str. 343

onitorovania bezpečnostnej situácie, asistencie pri odmínovaní, či pomoci pri humanitárnych aktivitách.¹⁷⁶ Boje medzi ozbrojenými silami vlády Hutu (*Hutu Government of Rwanda*) a vlasteneckým frontom vedeným kmeňom Tutsi (*Tutsi-led Rwandese Patriotic Front*) vypukli v októbri 1990. Aktivita OSN začala v roku 1993, keď si Rwanda a Uganda vyžiadali nasadenie vojenských pozorovateľov pozdĺž ich spoločnej hranice. Bezpečnostná rada tak ustanovila pozorovateľskú misiu UNOMUR (*United Nations Observer Mission Uganda-Rwanda*) na ugandskej strane hranice.¹⁷⁷ OSN požiadala o poskytnutie jednotiek, no jedine Belgicko a Bangladéš poskytli personál. Trvalo 5 mesiacov, aby sa dosiahol schválený počet 2 548 vojakov. Nakoniec sa však realizácia mierovej dohody kvôli množstvu nevyriešených problémov neuskutočnila a v apríli 1994 prezidentí Rwandy a Burundi zahynuli pri leteckom nešťastí za nejasných okolností. Toto všetko spôsobilo vlnu politických a etnických vražd, ktoré viedli k jednej z najtragickejších udalostí sveta.¹⁷⁸

V Rwande bolo v roku 1994 vyvraždených 800 000 ľudí.¹⁷⁹ To všetko sa odohrávalo pred zrakmi medzinárodného spoločenstva. Niektorí príslušníci mierových síl boli pri obrane obetí zabití. Týchto zločinov sa dopúšťali ako príslušníci ozbrojených síl, tak aj civilisti voči sebe navzájom. Namiesto toho, aby boli na miesto vyslané posily, Bezpečnostná rada svoje jednotky stiahla. Misia UNAMIR bola tradičnou mierovou operáciou, ktorá vzhľadom k svojmu mandátu nemohla zabrániť genocíde. Bola ustanovená, aby pomohla naplniť mierovú dohodu a vytvoriť dočasnú vládu. Keď bolo 22. apríla zavraždených okolo 100 000 ľudí, dostala hlavná časť misie rozkaz ku stiahnutiu. Misia UNAMIR však napriek týmto tragickým následkom dokázala zachrániť okolo 30 000 ľudí. V novembri 1994 rozhodla Bezpečnostná rada o ustanovení Medzinárodného tribunálu pre Rwandu (*ICTR*), ktorého

¹⁷⁶ Rwanda – UNAMIR, Mandate, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unamirM.htm>, (2.4.2014)

¹⁷⁷ *United Nations, The Blue Helmets, A Review of United Nations Peace-keeping*, op. cit. str. 342

¹⁷⁸ Rwanda – UNAMIR, Background, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unamirFT.htm>, (2.4.2014)

¹⁷⁹ *United Nations, The Blue Helmets, A Review of United Nations Peace-keeping*, op. cit. str. 343

úlohou bolo stíhanie osôb, ktoré sa dopustili genocídy a ďalších závažných porušení medzinárodného humanitárneho práva v Rwande.¹⁸⁰

Dnes ostáva OSN a celé medzinárodné spoločenstvo obvinené z toho, že genocíde nedokázalo zabrániť. Na základe týchto udalostí Generálny tajomník so súhlasom Bezpečnostnej rady poveril nezávislú vyšetrovaciu komisiu. Tá usúdila, že toto zlyhanie bolo spôsobené nedostatkom zdrojov a politickej vôle, ako aj chybným úsudkom. Generálny tajomník vyjadril ľútosť nad týmito udalosťami a privítal odporúčania komisie, aby sa uistili, že OSN a medzinárodné spoločenstvo môže a bude sa správať tak, aby predišlo alebo zastavilo podobné katastrofy v budúcnosti.¹⁸¹

Veľmi dôležitou skutočnosťou bolo, že strany (ako Hutu tak aj Tutsi) požiadali 13. júna 1993 výslovne o nasadenie medzinárodných síl, aby tie dozerali nad demobilizáciou vtedajších ozbrojených síl a aby pomohli pri formovaní novej, národnej armády.¹⁸² OSN však nezareagovala na túto požiadavku adekvátne. Práve naopak, počet príslušníkov misie bol ešte znížený. Boutros Boutros-Ghálí, vtedajší Generálny tajomník OSN priznal s hlbokou ľútosťou a ponížením svoje zlyhanie v tom, že sa mu nepodarilo presvedčiť členské štáty, aby vyslali do Rwandy svoje jednotky.¹⁸³ Rezolúciou 929 (2004) bol Bezpečnostnou radou potvrdený francúzsky plán, známy pod názvom *Operation Turquoise*. Spočíval v nasadení mnohonárodného vojska pod francúzskym vedením. Práve táto operácia definitívne ukončila masívne vraždenie. Jej hlavnou prednosťou bola najmä rýchlosť s akou splnila svoj cieľ.¹⁸⁴

¹⁸⁰ *Mezinárodní společenství v roce 1994 ve Rwandě selhalo*, Informační centrum OSN v Praze, 7. dubna 2004, Dostupný z WWW: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=998>, (23.3.2014)

¹⁸¹ Rwanda – UNAMIR, Background, op. cit.

¹⁸² Resolution 846 (1993), The Security Council, 22 June 1993

¹⁸³ *The United Nations and Peace Enforcement (Wars, terrorism and democracy)*, op. cit. str. 179

¹⁸⁴ E. Osman, *Challenges to United Nations Peacekeeping Operations in the Post-Cold War Era*, Perceptions, Journal of International Affairs, , December 1999 – February 2000, Volume IV – Number 4, str. 98

Genocída v Rwande sa stala jednoznačne symbolom zlyhania medzinárodného spoločenstva. Okolnosti brutálnych udalostí šokujú celý svet dodnes. Ľudia tam umierali denne počas celých troch mesiacov. Každý deň bolo zavraždených desať tisíc ľudí. Rwandania zabíjali Rwand'anov. Vojenské sily OSN boli odvolané v čase, keď boli najviac potrebné. Jediným „pozitívom“ podľa môjho názoru je poučenie celého medzinárodného spoločenstva z týchto hrôzostrašných udalostí. Vďaka tomu sa zjednotilo v zásadných otázkach a spoločne koná tak, aby sa podobná situácia nikdy nezopakovala. Ľudské práva postavilo na najdôležitejšie miesto a za základnú povinnosť považuje ochranu ľudských bytostí v núdzi a nebezpečenstve.¹⁸⁵ Ustanovením Medzinárodného trestného tribunálu pre Rwandu bol vyslaný jasný signál, že genocída a podobné krutosti nie sú vnútornou záležitosťou štátu a tí, ktorí ich spáchali musia byť náležite potrestaní. Dôležitou je aj odstrašujúca funkcia medzinárodných tribunálov na potenciálnych páchatel'ov činov, ktoré sú v rozpore s medzinárodnými normami. *ICTR* doposiaľ odsúdil 62 ľudí vrátane vedenia, ktoré využilo propagandu a pomocou rozhlasu vyzývalo, aby boli Tutsi vyvraždení. Tribunál vydal tlačovú správu o tom, že takmer dokončil svoju úlohu a plánuje svoju činnosť ukončiť 30. septembra 2015.¹⁸⁶ Je veľmi dôležité upozorniť na jeho nenahraditeľnú funkciu, pretože ak by nebol ustanovený, tak tí, ktorí boli zodpovední za genocídu by neboli potrestaní pretože Rwanda nemala spôsobilosť ich odsúdiť a najmä pátrať po nich po celom svete. A tú Medzinárodný tribunál mal.

5.4 Bývalá Juhoslávia (UNPROFOR)

Boje sa začali v júni 1991, keď sa Chorvátsko spolu so Slovinskom prehlásili za nezávislé od Juhoslávie a Srbi žijúci v Chorvátsku sa proti tomu razantne postavili. Chorvátsko aj Srbsko totiž mali záujem o Bosnu a plánovali si jej rozdelenie.¹⁸⁷ Srbský prezident Slobo-

¹⁸⁵B. Ki-moon, *Lessons from Rwanda*, 7 April 2014, Dostupný z WWW: <http://www.linkedin.com/today/post/article/20140407155241-204317422-lessons-from-rwanda>, (8.4.2014)

¹⁸⁶I. Kigali, *Ban marks 20th anniversary of Rwandan genocide urging vigilance to prevent future atrocities*, UN News Centre, United Nations, 7 April 2014, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=47518&Cr=rwanda&Cr1=#.U0T6oKKjPNq>, (8.4.2014)

¹⁸⁷ *United Nations, The Blue Helmets, A Review of United Nations Peace-keeping*, op. cit. str. 487

dan Milošević chcel anektovať tie územia v Chorvátsku a Bosne, ktoré boli obývané Srbmi. Bosnianski Moslimovia nesúhlasili s týmto rozdelením Bosny. Tvorili viac ako 43 percent bosnianskeho obyvateľstva. V októbri 1991 Moslimská demokratická strana (SDA) predložila parlamentu vyhlásenie nezávislosti. Bosnianski Srbi sa však od Juhoslávie nechceli oddeliť. Srbi opustili bosnianský parlament a založili si svoj vlastný. Bosnianski Chorváti inšpirovaní týmito udalosťami vyhlásili autonómiu.¹⁸⁸

OSN sa stala súčasťou tejto situácie, keď Bezpečnostná rada prijala Rezolúciu 713 vyjadrujúc hlboké znepokojenie nad bojmi v krajine a vyzvala všetky členské štáty, aby uvalili embargo na dodávky zbraní a vojenského materiálu do Juhoslávie.¹⁸⁹ Po týždňoch intenzívneho vyjednávania so stranami Bezpečnostná rada schválila správu Generálneho tajomníka, ktorý obsahoval plán mierovej operácie. 15. februára 1992 bola ustanovená mierová operácia UNPROFOR (*United Nations Protection Force*) Rezolúciou 743 na dobu dvanástich mesiacov. Hlavným cieľom operácie bolo vytvoriť mierové a bezpečnostné podmienky potrebné na vyriešenie krízy v Juhoslávii. Mandát tiež pozostával z demilitarizácie územia chráneného OSN (*United Nations Protected Area*) a monitorovania lokálnej polície a ochrany ľudských práv. Napriek tomu, že mandát sa pôvodne vzťahoval na Chorvátsko, sto vojenských pozorovateľov bolo nasadených do Bosny a Hercegoviny. Slobodan Milošević nesúhlasil s nasadením mierovej operácie, pretože prebiehajúci chaos a nepokoj vyhovoval jeho plánu pripojenia Bosny. Napriek diplomatickým snahám vyjednať trvajúce prímerie, sa konflikt medzi bosnianskymi Moslimami a Bosnianskymi Chorvátmi na jednej strane a Bosnianskymi Srbmi na druhej strane zintenzívnil.¹⁹⁰ Slobodan Milošević a líder bosnianskych Srbov Radovan Karadžić prehlásili, že ak sa Bosna pokúsi oddeliť od Juhoslávie, vyhlásia vojnu. Spúšťačom vojny v Bosne bolo uznanie Bosny ako zvrchovaného štátu v apríli 1992. Situácia začala byť až taká nebezpeč-

¹⁸⁸ *United Nations, The Blue Helmets, A Review of United Nations Peace-keeping*, op. cit. str. 487

¹⁸⁹ *Ibid*, str. 488

¹⁹⁰ Former Yugoslavia – UNPROFOR, United Nations Protected Force, Background, Dostupný z WWW: https://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unprof_b.htm, (11.4.2014)

ná, že v máji 1992 museli byť jednotky OSN stiahnuté zo Sarajeva. Práve v tom čase sa rozpútali zverstvá, ktoré od druhej svetovej vojny nemali obdoby.

Spôsob, akým OSN riešila situáciu v Bosne podľa môjho názoru nebol vhodný už od začiatku a Spojené národy sa snažili veľmi málo, aby ju pomohli vyriešiť. Prvým krokom bola výzva Srbov, Bosniakov a Chorvátov, aby uzatvorili prímerie a dospeli k nenásilnému politickému vyriešeniu sporu. Rezolúciou 757 (1992) uvalila Bezpečnostná rada sankcie na Juhosláviu¹⁹¹ dúfajúc, že tak dosiahne pokojné vyriešenie konfliktu. Mandát misie UNPROFOR bol ďalej rozšírený o dodávanie humanitárnej pomoci v rámci asistencie úradu Vysokého komisára pre utečencov (UNHCR). Veľkým prínosom misie OSN bola práve táto humanitárna pomoc, ktorá doručila obrovské množstvá jedla a liekov. Vojnu však zastaviť nedokázala. Ľudia denne umierali následkami vojenských akcií, hladu, podchladenia a nedostatku liekov.

Ďalším krokom OSN k dosiahnutiu mieru bolo vyhlásenie šiestich tzv. bezpečných zón. Tieto zóny mali byť uchránené od ozbrojených útokov a od takých činov, ktoré by mohli ohroziť bezpečnosť jeho obyvateľov. Tiež mala byť v týchto zónach zaistená humanitárna pomoc. Práve v tom badám jeden z najväčších nedostatkov misie. Príslušníci operácie UNPROFOR síce mali za úlohu zabezpečiť tieto územia, no neboli oprávnení územie obraňovať a vstupovať do vojenských operácií v prípade útoku. Silu mohli použiť len v prípade sebaobranu. Zlyhanie medzinárodného spoločenstva vidím tiež v procese zabezpečovania vojakov do misie. Z požadovaných 34 tisíc členské štáty schválili vyslanie len 7 950 vojakov.¹⁹²

V máji 1995 bola prítomnosť mierových síl OSN nahradená silami NATO pod velením USA a z prilieb vojakov boli odstránené nápisy OSN. V júli 1995 uskutočnili bosniacki Srbi rozsiahly útok na vyhlásenú bezpečnú zónu v Srebrenici. Tak sa začala jedna z najkrvavejších a najbrutálnejších udalostí v povojnovej histórii. Začalo sa to príchodom

¹⁹¹ Federálna Republika Juhoslávia

¹⁹² *United Nations, The Blue Helmets, A Review of United Nations Peace-keeping*, op. cit. str. 525

srbských autobusov, ktoré odviezli z dediny okolo 23 tisíc žien a detí, ktoré oddelili od mužov a chlapcov. Ako dôvod uviedli výsluch z dôvodu podozrenia z vojnových zločinov.¹⁹³ Za päť dní bolo bosnianskymi Srbmi brutálne zavraždených okolo osemtisíc moslimských mužov a chlapcov. A to všetko na území deklarovanom OSN za bezpečné. Ďalším obrovským zlyhaním v organizácii bolo to, že Letecké sily NATO neboli nasadené až kým už nebolo príliš neskoro. OSN sa rozhodla stiahnuť všetkých svojich vojakov a nechala všetko v pôsobnosti NATO. Tým sa stal prípad Bosny prvým v histórii, v ktorom nielenže OSN prenechalo velenie operácie svojim členským štátom, ale nechalo na jej pleciach celú mierovú misiu a mandát.

Súhlasím s názorom, že hlavná príčina zlyhania OSN spočívala v jej nerozhodnosti. OSN do poslednej chvíle nevedela, či sa má vôbec do bojov v Bosne zapojiť alebo nie. Nebola si istá svojou úlohou, keďže spočiatku išlo o vnútroštátny konflikt. Táto neistota však nakoniec viedla k obrovskému porušovaniu ľudských práv a masovým vraždám nevinných ľudí. Podľa oficiálnych zdrojov zahynulo len v Bosne po ustanovení operácie UNPROFOR 140 tisíc Moslimov, 90 tisíc Srbov a 20 tisíc Chorvátov a viac ako 2 milióny ľudí (viac ako polovica Moslimov) museli opustiť svoje domovy.¹⁹⁴ UNPROFOR sa neskôr stala operáciou, podľa ktorej celý medzinárodný svet posudzoval silu a schopnosti OSN. Mnoho odborníkov sa zhodlo na tom, že misia UNPROFOR sa skôr ako k peacekeepingu blížila svojou povahou viac k peace enforcementu. Bosniasky konflikt rozvíril v medzinárodnom prostredí množstvo debát týkajúcich sa rozdielu medzi peacekeepingom a peace enforcementom, povahy humanitárnej intervencie, použitia sily OSN, či debát o ľudských právach, genocídy, etnických problémoch a o úlohe a význame medzinárodných vojenských tribunálov. Bosniasky prípad bol tiež akousi zaťažkávacou skúškou pre OSN, v ktorej sa mala ukázať jej sila v nastolení medzinárodnej bezpečnosti a mieru.¹⁹⁵

¹⁹³ G. Jones, *Srebrenica: Worst European atrocity since WWII*, CNN, 2006, Dostupný z WWW: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/europe/05/26/Serbia.Mladic.Srebrenica>, (14.5.2014)

¹⁹⁴ M. W. Doyle, N. Sambanis, *Making War and Building Peace*, United Nations Peace Operations, Published by Princeton University Press, 2006, str. 161

¹⁹⁵ *The United Nations and Peace Enforcement (Wars, terrorism and democracy)*, op. cit. str.181

V roku 1993 bol založený Medzinárodný tribunál pre bývalú Juhosláviu (*ICTY*), ktorého cieľom je vyriešenie zločinov, ktoré sa odohrali počas balkánskych konfliktov v deväťdesiatych rokoch. Bez akýchkoľvek pochybností stanovil, že udalosti v Srebrenici boli genocídou. Okrem bosnianskych Srbov odsúdil tiež Chorvátov, bosnianskych Moslimov a kosovských Albáncov zo zločinov páchaných na Srboch a ostatných príslušníkoch.¹⁹⁶ V súčasnosti stále prebieha proces na pôde *ICTY* s politickým vodcom bosnianskych Srbov Radovanom Karadžićom a s vrchným veliteľom bosnianskych Srbov¹⁹⁷ Ratkom Mladićom.¹⁹⁸ Obaja sú obvinení z genocídy, prenasledovania, vyvražďovania, deportácií a neľudských činov - zločinov proti ľudskosti, rozširovania teroru medzi civilným obyvateľstvom, za útoky na civilistov a branie rukojemníkov.

5.5 Sierra Leone (UNAMSIL)

Misia UNAMSIL bola ustanovená v októbri 1999 s vojenským personálom pozostávajúcich zo 6 tisíc osôb, vrátane 260 vojenských pozorovateľov. Podľa Rezolúcie 1270 (1999) bolo jej mandátom: spolupracovať s vládou Sierra Leone a ostatnými stranami na implementácii mierovej dohody, asistovať vláde pri odzbrojovaní, demobilizácii a reintegrácii, zabezpečiť bezpečnosť a slobodu pohybu príslušníkov OSN, umožniť dodávky humanitárnej pomoci, byť podporou pri voľbách. Rezolúciou Bezpečnostnej rady 1289 (2000) bol tento mandát prepracovaný a zahŕňal tieto úlohy: zaistiť bezpečnosť kľúčovým miestam, vládnym budovám a letiskám, umožniť slobodný pohyb ľudí, tovaru a humanitárnej pomoci, dozerať nad zbraňami a ostatným vojenským materiálom bývalých kombatanov a zaistiť likvidáciu tohto materiálu. Rezolúciou 1289 (2000) bola misia rozšírená na viac ako 11 tisíc príslušníkov, pretože ako sa ukázalo, predchádzajúci počet bol nedostačujúci

¹⁹⁶ UN ICTY, About the ICTY, Dostupný z WWW: <http://www.icty.org/sections/AbouttheICTY>, (31.5.2014)

¹⁹⁷ Case Information Sheet, Radovan Karadžić, ICTY, United Nations, (IT-95-5/18), Dostupný z WWW: http://www.icty.org/x/cases/karadzic/cis/en/cis_karadzic_en.pdf (31.5.2014)

¹⁹⁸ Case Information Sheet, Ratko Mladić, ICTY, United Nations, (IT-09-92), Dostupný z WWW: http://www.icty.org/x/cases/mladic/cis/en/cis_mladic_en.pdf (31.5.2014)

pre naplnenie mandátu.¹⁹⁹ V máji 2000 Bezpečnostná rada tento počet opäť navýšila, a to na 13 tisíc a v marci 2001 misia UNAMSIL plnila svoju úlohu prostredníctvom viac ako 17 tisíc vojenských príslušníkov.²⁰⁰

Počas trvania misie odzbrojili jej príslušníci viac ako 75 tisíc bývalých bojovníkov vrátane 7 tisíc detských vojakov, asistovali pri voľbách, pomohli obnoviť políciu do jej predvojnovnej sily a prispeli k renovácii infraštruktúry. Veľkým úspechom OSN bolo zastavenie nezákonného obchodovania s tzv. krvavými diamantmi, ktoré rebeli počas vojny používali na nákup zbraní, čo poháňalo celý konflikt. Momentálne sú diamanty hlavným faktorom rastu a sú zdrojom príjmu vlády a ekonomika sa posilnila aj vďaka návratu utečencov, ktorý bol možný práve vďaka misii OSN.²⁰¹ Tieto úspechy narušila v máji roku 2000 revolučná fronta (*Revolutionary United Front*), ktorá uniesla stovky príslušníkov mierovej operácie a vyhlásila, že sa zrieka vyhláseného prímeria. Kvôli tejto situácii bolo ohrozené pôsobenie misie, ako aj dôveryhodnosť samotného peacekeepingu OSN. Po zatlačení revolučných snáh boli opäť obnovené mediačné a vyjednávací procesy.²⁰²

Mierovú misiu OSN v Sierra Leone považujem za dôležitú najmä z toho dôvodu, že svojimi úspechmi môže slúžiť ako príklad pre mierové operácie a prototyp nového dôrazu OSN na peacebuilding. Za šesť rokov svojho trvania pomohla vojnu zdevastovanej krajine urobiť obrovský krok smerom k mieru a poskytla tak príklad toho, ako môže svet reagovať na potreby krajín trpiacich konfliktami a úlohy stanovené v mandáte naplnila s veľkej časti. Jedným z úspešných následkov misie UNAMSIL je aj vytvorenie Špeciálneho súdu pre Sierra Leone (*Special Court for Sierra Leone*), ktorý bol ustanovený v januári 2002

¹⁹⁹ Sierra Leone – UNAMSIL – Background, United Nations Mission in Sierra Leone, Background, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unamsil/background.html>, (2.6.2014)

²⁰⁰ Ibid.

²⁰¹ United Nations Peace Operations, Year in Review, United Nations, 2010

²⁰² Sierra Leone – UNAMSIL – Background, United Nations Mission in Sierra Leone, Background, op. cit.

s cieľom potrestať „osoby, ktoré nesú najväčšiu mieru zodpovednosti za vážne porušenia medzinárodného humanitárneho práva a práva Sierra Leone.“²⁰³

5.6 Južný Timor (UNTAET)

Pred rokom 1974 bol Južný Timor spravovaný Portugalskom, ktoré ustanovilo dočasnú vládu a zhromaždenie o statuse Južného Timoru.²⁰⁴ To všetko vyvolalo vypuknutie občianskej vojny medzi tými, ktorí boli za nezávislosť Južného Timoru a tými, ktorí boli za jeho začlenenie do Indonézie.²⁰⁵ Bezpečnostná rada OSN ustanovila v roku 1999 Rezolúciou 1272 misiu *United Nations Transitional Administration Mission in East Timor* (UNTAET), ktorej bola udelená celková zodpovednosť za správu Južného Timoru.²⁰⁶ Mandát misie UNTAET pozostával zo zaistenia bezpečnosti a poriadku v krajine, ustanovenia efektívnej správy, koordinácie dodávok humanitárnej pomoci, či podpory pri budovaní vlastnej vlády a zabezpečenia udržateľného rozvoja.²⁰⁷ Mandát udelený touto rezolúciou bol silný, jednoznačný a operácii boli poskytnuté dostatočné prostriedky ako vojenskými jednotkami, tak aj štedrými finančnými prostriedkami.²⁰⁸ Prínosom misie boli silné vodcovské schopnosti S. V. de Mella, ktorý bol medzi populáciou Južného Timoru veľmi obľúbený a dostával tak dostatočné množstvo podpory.²⁰⁹ Po oznámení výsledkov volieb zahájili pro-integračné milície s podporou indonézskejších bezpečnostných síl kampaň plnú násilia, rabo-

²⁰³ *Agreement between the United Nations and the Government of Sierra Leone and Statute of the Special Court for Sierra Leone*, 16 January 2002, ICRC, Dostupný z WWW: <http://www.icrc.org/ihl/NTRO/605?OpenDocument>, (2.6.2014)

²⁰⁴ East Timor – UNTAET, Background, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/etimor/UntaetB.htm>, (3.4.2014)

²⁰⁵ A. A. Ghoniem, *United Nations Peacekeeping Operations: Improvements for Mission Success, Ethics of Development in a Global Environment*, E297B, Winter 2003, Dostupný z WWW: <http://www.stanford.edu/class/e297a/United%20Nations%20Peacekeeping%20Operations.pdf>, (24.4.2014), str.15

²⁰⁶ Resolution 1272 (1999), The Security Council, 25 October 1999

²⁰⁷ Ibid.

²⁰⁸ D. Harland, *United Nations peacekeeping in the service of peace, UN peacekeeping operations in post-conflict Timor-Leste: Accomplishments and lessons learned*, UNTAET Governance and Public Administration: 1999 to mid-2000, April 2005, Dostupný z WWW: <http://www.peacekeepingbestpractices.unlb.org/pbps/Library/untaet%2099-00.pdf>, (24.5.2013), str. 2

²⁰⁹ Ibid, str. 11

vania a podpaľáčstva. Množstvo obyvateľov Južného Timoru bolo zabitých a viac ako päťstotisíc bolo vysťahovaných zo svojich domov.²¹⁰

Počas troch týždňov indonézske ozbrojené sily a miestne organizované milície popravili takmer štyritisíc Juhotimoranov. Indonézia tak úplne zlyhala vo uskutočnení svojej povinnosti, ku ktorej sa zaviazala v dohode podpísanej v máji.²¹¹ Bezpečnostná rada v septembri 1999 autorizovala mnohonárodnú jednotku INTERFET pod velením Austrálie, s cieľom znovu obnoviť mier, ochraňovať a podporovať UNAMET a zabezpečiť humanitárnu pomoc.²¹²

Napriek extrémne vysokému napätiu a hornatému terénu s chabými cestami, UNAMET registroval 451 792 potenciálnych voličov z osemstotisícovej populácie. Deväťdesiatosem percent z nich prišlo v deň volieb k urnám aby odmietli autonómiu a začali proces prerodu k nezávislosti.²¹³ To bol bezpochyby jeden z úspechov misie UNTAET. Humanitárny aspekt mandátu bol taktiež úspešne naplnený poskytovaním jedla a prístreškov už v prvých mesiacoch misie. Do roku 2000 tiež vďaka aktivitám misie UNTAET s pomocou organizácie UNICEF začalo opäť navštevovať školy viac ako 100 tisíc detí.²¹⁴ Začiatkom roku 2000 sa viac ako 167 tisíc utečencov vrátilo z Indonézie. V septembri sa odohrala séria ozbrojených útokov, ktorých následkom bola aj smrť troch členov personálu OSN. Vo voľbách, ktoré sa konali v auguste 2001 prišlo k urnám viac ako 91 percent oprávnených voličov a zvolilo Ústavodarné zhromaždenie (*Constituent Assembly*) poverené zostavením novej Ústavy a vytvorením rámca pre budúce voľby a prechod k nezávislosti.²¹⁵ Napriek pár zaváhaniam preukázala OSN operáciou v Južnom Timore

²¹⁰ East Timor – UNTAET, Background, op. cit.

²¹¹ *United Nations Peacekeeping Operations: Improvements for Mission Success*, op. cit. str. 16

²¹² Ibid, str. 17

²¹³ East Timor – UNTAET, Background, op. cit.

²¹⁴ *United Nations peacekeeping in the service of peace, UN peacekeeping operations in post-conflict Timor-Leste: Accomplishments and lessons learned*, op. cit. str. 7

²¹⁵ East Timor – UNTAET, Background, op. cit.

svoju schopnosť včas a správne zareagovať na vzniknuté situácie ustanovením misií INTERFET a UNTAET, ktoré svojim pôsobením dosiahli mnoho úspechov. Postarali sa o demokratické voľby v náročných podmienkach, zabezpečili ustanovenie vlády, vytvorili podmienky pre rozvoj krajiny a pomohli znovu obnoviť mier a bezpečnosť. Práve na základe týchto významných skutočností považujem pôsobenie OSN v Južnom Timore za úspešné a slúžiace ako príklad pre ostatné mierové operácie.

ZÁVER

V mojej diplomovej práci som sa snažila objasniť základné otázky súvisiace s pôsobením mierových operácií OSN a s ich významom pri udržiavaní medzinárodného mieru. Vymedzila som úlohu OSN ako organizácie s cieľom zachovávať medzinárodný mier a bezpečnosť, ako aj postavenie jej orgánov pôsobiacich za účelom naplnenia tohto cieľa. Z dôvodu nejasnosti významu pojmov *peace-making*, *peacekeeping*, *peacebuilding*, *peace enforcement* a *preventívna diplomacia*, som vymedzila a odlišila tieto základné pojmy, aby nedochádzalo k ich mylným výkladom. Vzhľadom na túto skutočnosť som v mojej práci používala v súvislosti s mierovými operáciami OSN jednotný pojem *peacekeeping*. V ďalšej časti diplomovej práce som rozdelila mierové operácie z hľadiska ich vývoja na tri generácie. Vymedzila som pojem „mandát“ a klasifikovala som ho podľa vojenskej, humanitárnej a politickej oblasti. Pre jasnejšie pochopenie som ku každej z týchto oblastí uviedla príklady jednotlivých mandátov mierových operácií OSN, ktoré sa vzťahovali na danú oblasť. Uviedla som princípy, ktoré sú nevyhnutné pre činnosť mierových operácií, a ktorými sú súhlas strán, nestrannosť a zákaz použitia sily s výnimkou sebaobrany a obrany mandátu. Pre väčšiu prehľadnosť som mierové misie rozdelila na osem typov a ku každému z nich som uviedla ako príklad mierovú misiu, ktorá vykazovala znaky daného typu. Popísala som tiež proces vzniku mierovej operácie, právo aplikujúce sa v súvislosti s mierovými operáciami a objasnila som ich financovanie. V záverečnej časti práce som analyzovala konkrétne mierové operácie. Mierové operácie ONUC, ONUMOZ, UNAMIR, UNPROFOR, UNAMSIL a UNTAET som si vybrala zámerné, aby som na ich príklade poukázala na ich úspešné, menej úspešné, ako aj neúspešné, ba dokonca fatálne stránky, ktoré ovplyvnili to, ako je na mierové operácie OSN nazerané v súčasnosti.

Dnes sú mierové operácie OSN jednou z najviditeľnejších, najdiskutovanejších a zároveň najkontroverznejších tém v oblasti ochrany medzinárodného mieru a bezpečnosti ako aj v rámci samotnej činnosti Organizácie spojených národov. Pôsobia vo vysoko nebezpečnom a zložitom prostredí po celom svete čeliac rôznorodým konfliktom a ich následkom. Môžu dosiahnuť mnoho, úspech však nikdy nie je zaručený. OSN sa zaslúžila o

pozoruhodné množstvo mierových úspechov za viac ako šesťdesiat rokov jeho existencie, vrátane zisku Nobelovej ceny mieru. No viac ako týmito úspechmi za „preslávila“ obrovskými zlyhaniami operácií v 90. rokoch. Na príklade misií analyzovaných v poslednej kapitole mojej práce je však zrejmé, že mierové operácie ako súčasť činnosti OSN nie je možné ako celok charakterizovať ako jednoznačne úspešné alebo jednoznačne neúspešné, pretože mandát operácie sa líši od situácie k situácii a miera jeho splnenia závisí od množstva faktorov. Úspechy však možno badať najmä v oblasti podpory a monitorovania volieb a volebných procesov, v oblasti humanitárnej pomoci a podpory, v oblasti propagácie a presadzovania ľudských práv. Misia UNTAET v Južnom Timore pomohla zorganizovať voľby v náročnom prostredí a vďaka nej tak bolo zaregistrovaných viac ako 450 tisíc potenciálnych voličov, ktorí tak urobili obrovský krok na ceste k nezávislosti. Mierová operácia v Kongu (ONUC) až na menšie zaváhania vykázala okrem volebných úspechov aj dovedy nie veľmi častú schopnosť rýchlej reakcie a rozhodovania západných mocností, ktoré tak pomohli naplniť mandát misie a zachrániť ľudské životy. Misia UNOMOZ v Mozambiku stála pri ustanovení prvých demokratických volieb, no zaslúžila sa i o návrat viac ako milióna utečencov späť do svojich domovov. Z veľkej časti úspešná bola i známa misia UNAMSIL v Sierra Leone, ktorá pomohla zastaviť obchodovanie s tzv. krvavými diamantmi, odzbrojiť bývalých vojakov vrátane detí, asistovala pri voľbách a zaslúžila sa tak o pomoc pri znovuobnovení krajiny. Mierové misie v Rwande, Somálsku a bývalej Juhoslávii ale ukázali svetu obrovské nedostatky pri nasadzovaní a pôsobení týchto mierových operácií a stali sa tak symbolom zlyhania OSN. Príčiny zásadných neúspechov operácie UNPROFOR v Bývalej Juhoslávii bola slabá podpora až ignorancia a alibizmus členských štátov pri schvaľovaní vysielania vojakov do misie, nerozhodnosť OSN v otázke jej zapojenia sa do konfliktu, či vyhlásenie bezpečných zón, ktoré príslušníci OSN nedokázali zabezpečiť, a čo malo za následok jednu z najkrvavejších povojnových udalostí. Podobná ignorancia členských štátov sa prejavila aj pri misii OSN v Rwande (UNOMUR), ktoré neboli schopné zabezpečiť dostatočný počet vojakov. Misia sa vyznačovala tiež slabým a nepatričným mandátom, stiahnutím jednotiek v čase, keď ich pôsobenie bolo najviac potrebné a celkovým nedostatkom vybavenia, zdrojov a najmä politickej vôle, ktorý zapríčinil smrť takmer milióna nevinných ľudí.

Nejasná podpora Bezpečnostnej rady, nejasný, či nepatričný mandát, nedostatočné prostriedky na uskutočnenie mandátu a obrany seba i ostatných. To všetko malo za následok tragické udalosti, na ktoré sa pozeral celý svet. Toto „vytriezvenie“ medzinárodného spoločenstva ho donútilo uvedomiť si potrebu čeliť realite, zjednotiť sa v základných otázkach a podniknúť zásadné kroky, aby sa udalosti podobného charakteru neopakovali. Týmito krokmi boli napríklad ustanovenie Medzinárodných trestných tribunálov pre Bývalú Juhosláviu, Rwandu s cieľom potrestať zodpovedné osoby a zároveň odstrašiť potenciálnych páchatel'ov, či prijatie zásady, že žiaden štát nesmie označovať zločiny proti ľudskosti vo vnútri štátu za jeho vlastnú záležitosť. Ako teda docieľiť to, aby mierová operácia bola úspešná? Jednoznačne musí byť vedená základnými princípmi súhlasu, nestrannosti a zákazu použitia sily s výnimkou sebaobrany a obrany mandátu. Musí byť vnímaná ako legitímna a dôveryhodná, a to najmä v očiach miestnej populácie. Členské štáty musia ukázať svoju jednoznačnú podporu. Nesmie medzi nimi dochádzať k rivalite kvôli svojim vlastným záujmom, no ani k ignorancii a nečinnosti v čase, keď je ich rázne a rýchle rozhodnutie najpotrebnejšie. Aby bol splnený cieľ Charty OSN ochrániť budúce generácie pred hrôzami vojny musia sa členské štáty viac angažovať a podporovať OSN ako pri rozhodovaní, tak aj vo finančnej oblasti, pretože bez dostatku finančných prostriedkov nebude schopná naplňať svoje ciele a postavenie garanta medzinárodného mieru a bezpečnosti. Mierové operácie musia byť nasadzované po dôkladnej analýze situácie a na základe jasného, zrozumiteľného, primeraného a splniteľného mandátu a musia mať k dispozícii prostriedky, aby boli schopné ochrániť ako seba, tak aj mandát operácie.

Zoznam literatúry

1. Oficiálne dokumenty OSN

- *Charta Organizácie Spojených národov*, Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky, Stála misia SR pri OSN v New Yorku, Spojené štáty, Dostupný z WWW: <http://www.mzv.sk/App/WCM/ZU/NewYorkOSN/main.nsf?Open>, (14.5.2014),
- Informační centrum OSN v Praze, *Fakta a čísla OSN, Základní údaje o Organizaci spojených národů*, New York-Praha, 2005, str. xvi
- *The Secretary-General's Five-Year Action Agenda*, United Nations, 25 January 2012, Dostupný z WWW: http://www.un.org/sg/priorities/sg_agenda_2012.pdf, (17.5.2014)
- *United nations Peacekeeping Operations Principles and Guidelines*, United Nations Department of Peacekeeping Operations, Department of Field Support, United Nations, 2008, Dostupný z WWW: http://pbpu.unlb.org/pbps/Library/Capstone_Doctrine_ENG.pdf, str.11, (8.1.2014)
- *Background Note*, United Nations Peacekeeping, United Nations Department of Peacekeeping Operations in cooperation with the United Nations Department of Public Informations, DPI/2429/Rev.17, November 2013, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/backgroundnote.pdf>, (12.12.2013), str.4
- *Handbook on United Nations Multidimensional Peacekeeping Operations*, Peacekeeping Best Practises Unit, Department of Peacekeeping Operations, United Nations, December 2003, Dostupný z WWW:

<http://www.peacekeepingbestpractices.unlb.org/Pbps/library/Handbook%20on%20UN%20PKOs.pdf>, (18.1.2014), str. 13

- *Approved resources for peacekeeping operations for the period from 1 July 2013 to 30 June 2014*, Note by the Secretary-General, (A/C.5/68/21), General Assembly, United Nations, Dostupný z WWW:
http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/C.5/68/21, (2.6.2014)
- *United Nations Peace Operations, Year in Review*, 2018, United Nations
- *United Nations Peace Operations, Year in Review*, 2009, United Nations
- *United Nations Peace Operations, Year in Review*, 2010, United Nations
- *United Nations Peace Operations, Year in Review*, 2011, United Nations
- *United Nations Peace Operations, Year in Review*, 2012, United Nations

2. Oficiálne WWW stránky OSN

- History of the United Nations Charter, United Nations, Dostupný z WWW:
http://www.un.org/en/aboutun/history/charter_history.shtml, (2.6.2014)
- The role of the General Assembly, United Nations, Dostupný z WWW:
<http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/rolega.shtml>, (14.12.2013)
- The role of Secretary-General, United Nations, Dostupný z WWW:
http://www.un.org/sg/sg_role.shtml (1.6.2014)
- Department of Political Affairs, United Nations, Promoting Peaceful, Political Solutions to Conflict, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/wcm/content/site/undpa/>, (12.3.2014)
- Department of Political Affairs, United Nations, Peacemaking and Conflict Prevention, Dostupný z WWW:
<http://www.un.org/wcm/content/site/undpa/main/issues/peacemaking>, (12.3.2014)

- Secretary-General's Good Offices on Myanmar, United Nations, Peace, democratization and development, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/sg/srsg/myanmar/>, (15.3.2014)
- What is peacekeeping?, United Nations Peacekeeping, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/peacekeeping.shtml>, (10.12.2013)
- Department of Political Affairs, United Nations, Peacebuilding, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/wcm/content/site/undpa/main/issues/peacebuilding>, (4.12.2013)
- United Nations Peacebuilding Fund, Preventing a Relapse into Violent Conflict, What we fund, Dostupný z WWW: <http://www.unpbf.org/what-we-fund/>, (14.4.2014)
- United Nations Peacekeeping, Role of the Security Council, Inted Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/rolesc.shtml>, (14.12.2013)
- United Nations Peacekeeping, Department of Peacekeeping Operations, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/about/dpko>, (14.12.2013)
- United Nations Peacekeeping, Financing peacekeeping, United Nations, Dostupný z WWW: <https://www.un.org/en/peacekeeping/operations/financing.shtml/>, (11.12.2013)
- Advisory Committee on Administrative and Budgetary Questions, About ACABQ, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/ga/acabq/about>, (2.6.2014)
- General Assembly of the United Nations, Administrative and Budgetary - Fifth Committee, About Fifth Committee, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/ga/fifth/about.shtml>, (2.6.2014)

- Mezinárodní společenství v roce 1994 ve Rwandě selhalo, Informační centrum OSN v Praze, 7. dubna 2004, Dostupný z WWW: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=998>, (23.3.2014)
- Mír a bezpečnost, Prevence konfliktů, Informační centrum OSN v Praze, Dostupný z WWW: <http://www.osn.cz/mir-a-bezpecnost/?kap=16>, (12.12.2013)
- Systém OSN, O OSN, Dostupný z WWW: <http://www.osn.cz/system-osn/o-osn/>, (17.1.2014)
- Mírové operace OSN: účinné i žádané, Informační centrum OSN v Praze, Dostupný z WWW: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1837>, (2.11.2013)

3. Knižné publikácie

- B. Oswald, H. Durham, A. Bates, *Documents on the Law of UN Peace Operations*, Oxford University Press Inc., New York, 2010
- M. A. Osman, *The United Nations and Peace Enforcement (Wars, terrorism and democracy)*, Ashgate Publishing Limited, 2002, str.5
- R. Thakur, A. Schnabel *United Nations Peacekeeping Operations: Ad Hoc Missions, Permanent Engagement*, United Nations University Press, Tokyo, ISBN 92-808-1067-7, The United Nations University, 2001

- *United Nations, The Blue Helmets, A Review of United Nations Peace-keeping*, Third edition, Published by the United Nations Department of Public Information, ISBN 978-9211006117, June 1996
- *The Singapore Symposium: The changing role of the UN in conflict resolution and peacekeeping*, 13-15 March 1991 (UN DPI, New York, Sept. 1991), p.25
- M. W. Doyle, N. Sambanis, *Making War and Building Peace*, United Nations Peace Operations, Published by Princeton University Press, 2006, str.2
- M. A. Osman, *The United Nations and Peace Enforcement (Wars, terrorism and democracy)*, Ashgate Publishing Limited, 2002, str.20
- B. Oswald, H. Durham, A. Bates, *Documents on the Law of UN Peace Operations*, Oxford University Press Inc., New York, 2010, str.3
- O. Ramsbotham, T. Woodhouse: *Encyclopedia of International Peacekeeping Operations*, Santa Barbara: ABC-Clio, 1999, s. XI.
- A. Roberts, B. Kingsbury, *United nations, divided world, The UN's Roles in International Relations*, Second Edition, ISBN 9780198279266
- D.W.Bowett, *UN Forces : A Legal Study of UN Practice*, London, 1964, p.11
- E. Osman, *Challenges to United Nations Peacekeeping Operations in the Post-Cold War Era*, Perceptions, Journal of International Affairs, , December 1999 – February 2000, Volume IV – Number 4
- *The Singapore Symposium: The changing role of the UN in conflict resolution and peacekeeping*, 13-15 March 1991, UN DPI, New York, September 1991, p.25

- *Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law)*, Published by: American Society of International Law, Coverage: 1974-2013, Second-Generation Peacekeeping, Michael W. Doyle and Rosalyn Higgins, Vol. 89, Structures of World Order, April 5-8, 1995, pp. 275-279
- S. I. Riza, *Parameters of UN Peacekeeping*, RUSI Journal, 140(3), 1995, p. 17.
- M. Malan, *Peacekeeping in the New Millennium: Towards 'Fourth Generation' Peace Operations?*, Institute for Security Studies, Published in African Security Review Vol 7, No. 3, 1998
- P. Sands, P. Klein, *Bowett's Law of International Institutions*, London: Sweet and Maxwell, 5th edition, 2001, Chapter 14

4. Rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN

- Resolution 410 (1977), The Security Council, 15 June 1977
- Resolution 612 (1988), The Security Council, 9 May 1988
- Resolution 745 (1992), The Security Council, 28 February 1992
- Resolution 1645 (2005), The Security Council, 20 December 2005
- Resolution 632 (1989), The Security Council, 16 February 1989
- Resolution 751 (1992), The Security Council, 24 April 1992
- Resolution 1590 (2005), The Security Council, 24 March 2005
- Resolution 632 (1989), The Security Council, 16 February 1989
- Resolution 846 (1993), The Security Council, 22 June 1993
- Resolution 1272 (1999), The Security Council, 25 October 1999

5. Rezolúcie Valného zhromaždenia OSN

- Resolution adopted by the General Assembly (A/RES/55/235), 30 January 2001
- Resolution adopted by the General Assembly (A/RES/55/235), 30 January 2001
- Resolution adopted by the General Assembly, (A/RES/60/180), 20 December 2005,
- Resolution adopted by the General Assembly, (A/C.5/68/21), 23 January 2014,
- Resolution adopted by the General Assembly 377 (V), 3 November 1950

6. Správy Generálneho tajomníka OSN

- Report of the Secretary-General, (A/67/224/Add.1), 24 December 2012
- Report of the Secretary-General, (S 2011/746), 30 November 2011
- Preventive Diplomacy: Delivering Results, Report of the Secretary General, Printed at the United Nations, September 2011, Dostupný z WWW:
<http://www.un.org/wcm/webdav/site/undpa/shared/undpa/pdf/SG%20Report%20on%20Preventive%20Diplomacy.pdf>, str.4
- Report of the Secretary-General (2009/189), 8 April 2009
- Report of the Secretary-General, (A/47/277), *An Agenda for Peace*, 17 June 1992

7. Inetrnetové zdroje k jednotlivým mierovým misiám OSN

- Iran, Iraq – UNIMOG, Background, United Nations, Dostupný z WWW:
<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unimogbackgr.html>,
(14.4.2014)
- Cambodia – UNAMIC, Background, United Nations, Dostupný z WWW:
<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unamicbackgr.html>

- UNFICYP, United Nations Peacekeeping Force In Cyprus, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unficyp/background.shtml>, (2.6.2014)
- Mozambique – ONUMOZ, Background, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/onumozFT.htm> (4.12.2013)
- United Nations Preventive Deployment Force, Former Yugoslav Republic of Macedonia, UNPREDEP, Dostupný z WWW: http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unpred_b.htm, (15.3.2014)
- Department of Political Affairs, United Nations, Guinea – Bissau, Dostupný z WWW: http://www.un.org/wcm/content/site/undpa/main/activities_by_region/africa/guinea-bissau, (13.3.2014)
- Department of Political Affairs, United Nations, Burundi, Dostupný z WWW: http://www.un.org/wcm/content/site/undpa/main/activities_by_region/africa/burundi, (13.3.2014)
- Assessment report of the Secretary-General on the status of the negotiations in Cyprus, S/2012/149, 12 March 2012, Security Council, United Nations, Dostupný z WWW: http://www.uncyprustalks.org/media/SG%20Reports/SG_Report_Good_Offices_12March2012.pdf, (15.3.2014)
- UNFICYP, United Nations Peacekeeping Force in Cyprus, The Buffer Zone, Dostupný z WWW: http://www.unficyp.org/nqcontent.cfm?a_id=1592&tt=graphic&lang=11, (23.4.2014)
- Afghanistan, International Security Assistance Force, ISAF News, General Petraeus updated tactical directive: Emphasizes “Disciplined Use of Force”, Headquarters, ISAF, 2010-08-CA-004, Dostupný z WWW: <http://www.isaf.nato.int/article/isaf->

[releases/general-petraeus-issues-updated-tactical-directive-emphasizes-disciplined-use-of-force.html](#), (2.6.2014)

- United Nations Civilian Police Mission in Haiti, MIPONUH, United Nations, Dostupný z WWW: <https://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/miponuh.htm>, (24.5.2014)
- United Nations Preventive Deployment Force, Former Yugoslav Republic of Macedonia, UNPREDEP, Mission Profile, Dostupný z WWW: https://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unpred_p.htm, (11.5.2014)
- Former Yugoslavia – UNPROFOR, United Nations Protected Force, Background, Dostupný z WWW: https://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unprof_b.htm, (11.4.2014)
- UN ICTY, About the ICTY, Dostupný z WWW: <http://www.icty.org/sections/AbouttheICTY>, (31.5.2014)
- Rwanda – UNAMIR, Mandate, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unamirM.htm>, (2.4.2014)
- Rwanda – UNAMIR, Background, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unamirFT.htm>, (2.4.2014)
- Former Yugoslavia – UNPROFOR, United Nations Protected Force, Background, Dostupný z WWW: https://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unprof_b.htm, (11.4.2014)
- Sierra Leone – UNAMSIL – Background, United Nations Mission in Sierra Leone, Background, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unamsil/background.html>, (2.6.2014)

- Agreement between the United Nations and the Government of Sierra Leone and Statute of the Special Court for Sierra Leone, 16 January 2002, ICRC, Dostupný z WWW: <http://www.icrc.org/ihl/NTRO/605?OpenDocument>, (2.6.2014)
- East Timor – UNTAET, Background, United Nations, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/etimor/UntaetB.htm>, (3.4.2014)

8. Odborné publikácie a články

- E. Osman, *Perceptions, Journal of International Affairs, Challenges to United Nations Peacekeeping Operations in the Post-Cold War Era*, December 1999 – February 2000, Volume IV – Number 4, Dostupný z WWW: http://www.academia.edu/4418577/Emel_Osman_Cavusoglu, (12.2.2014), str. 3
- *Background Report*, UNSC, Factsheet: Mírové mise, Asociace pro mezinárodní otázky, 2013, Dostupný z WWW: http://www.studentsummit.cz/data/1388843474272BGR_XIX_UNSC_IV.pdf, (4.3.2013)
- M. Malan, *Peacekeeping in the New Millenium: Towards Fourth Generation Peace Operations?*, Institute for Security Studies, Published in African Security Review Vol 7, No.3, 1998, Dostupný z WWW: <http://www.issafrica.org/pubs/ASR/7No3/Malan.html>, (21.5.2014)
- L. Sävström, *The development of UN peacekeeping. A study of human security and robustness in peacekeeping then and now*, Department of Global Political Studies, Malmö University, 2010, Dostupný z WWW: http://www.academia.edu/3550221/The_Development_of_UN_Peacekeeping, (18.2.2013)
- G. F. Oliver, *The Other Side of Peacekeeping: Peace Enforcement and Who Should Do It?*, Dostupný z WWW: <http://www.internationalpeacekeeping.org/pdf/04.pdf>, (14.1.2014), str. 15

- *Building on Brahimi, Peacekeeping in an era of Strategic Uncertainty*, S report by the NYU Center on International Cooperation, April 2009, Dostupný z WWW: http://cic.es.its.nyu.edu/sites/default/files/cic_brahimi_report.pdf, (29.1.2014), str. 25
- Ch. Stock, *A Mandate Is Not Enough*, The Security Council and Peacekeeping, Friedrich-Ebert-Stiftung, Global Policy and Development, October 2011, Dostupný z WWW: <http://library.fes.de/pdf-files/iez/08590.pdf>, (21.11.2013), str.2
- A. A. Ghoniem, United Nations Peacekeeping Operations: Improvements for Mission Success, Ethics of Development in a Global Environment, E297B, Winter 2003, Dostupný z WWW: <http://www.stanford.edu/class/e297a/United%20Nations%20Peacekeeping%20Operations.pdf>, (24.4.2014), str.15
- D. Harland, United Nations peacekeeping in the service of peace, UN peacekeeping operations in post-conflict Timor-Leste: Accomplishments and lessons learned, UNTAET Governance and Public Administration: 1999 to mid-2000, April 2005, Dostupný z WWW: <http://www.peacekeepingbestpractices.unlb.org/pbps/Library/untaet%2099-00.pdf>, (24.5.2013), str. 2
- Case Information Sheet, Radovan Karadžić, ICTY, United Nations, (IT-95-5/18), Dostupný z WWW: http://www.icty.org/x/cases/karadzic/cis/en/cis_karadzic_en.pdf (31.5.2014)
- Case Information Sheet, Ratko Mladić, ICTY, United Nations, (IT-09-92), Dostupný z WWW: http://www.icty.org/x/cases/mladic/cis/en/cis_mladic_en.pdf (31.5.2014)
- G. Jones, Srebrenica: Worst European atrocity since WWII, CNN, 2006, Dostupný z WWW: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/europe/05/26/Serbia.Mladic.Srebrenica>, (14.5.2014)

9. Ostatné zdroje

- United Nations Integrated Mission Planning Process (IMPP), Guidelines Endorsed by the Secretary-General on 13 June 2006, United Nations, Dostupný z WWW: <https://docs.unocha.org/sites/dms/Documents/UN%20IMPP%20Guidelines%20%282006%29.pdf>, (2.2.2014), str.9
- *Generic Guidelines for TCCs Deploying Military Units* to the United Nations Peacekeeping Missions, Department of Peacekeeping Operations Force Generation Service, 2008, Dostupný z WWW: <https://cc.unlb.org/COE%20Documents/Gener-ic%20Guidelines%20%20Military%20%28TCC%29/Generic%20Guidelines%20for%20TCCs%20Deploying%20Military%20Units%20to%20the%20UN%20Peaceke-eping%20Missions%28Mar%202008%29.pdf>, (5.3.2014)
- B. Ki-moon, Lessons from Rwanda, 7 April 2014, Dostupný z WWW: <http://www.linkedin.com/today/post/article/20140407155241-204317422-lessons-from-rwanda>, (8.4.2014)
- In Kigali, Ban marks 20th anniversary of Rwandan genocide urging vigilance to prevent future atrocities, UN News Centre, United Nations, 7 April 2014, Dostupný z WWW: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=47518&Cr=rwan-da&Cr1=#.U0T6oKKjPNq>, (8.4.2014)
- UN ICTY, About the ICTY, Dostupný z WWW: <http://www.icty.org/sections/AbouttheICTY>, (31.5.2014)

Resumé

Cieľom tejto práce je objasniť činnosť mierových operácií OSN a poskytnúť tak odpoveď na otázku, akým spôsobom a s akými výsledkami prispievajú k zabezpečeniu medzinárodného mieru a bezpečnosti. Práca sa zaoberá mierovými operáciami ustanovovanými na základe Rezolúcií Bezpečnostnej rady OSN. Túto tému som si zvolila z dôvodu veľkého významu postavenia mierových operácií v rámci činností OSN a z dôvodu záujmu o objasnenie úlohy ich pôsobenia na mier a bezpečnosť vo svete.

Práca sa skladá z piatich kapitol. Prvá z nich sa zaoberá úlohou Organizácie Spojených národov a jej postavením v rámci medzinárodného mieru a bezpečnosti. Druhá kapitola sa sústreďuje na vymedzenie základných pojmov, ktoré sa najčastejšie vyskytujú v súvislosti s charakteristikou mierových operácií OSN a odlišuje ich od seba. Tretia z nich približuje úlohu mierových operácií základnou charakteristikou ich vývoja, mandátu, princípov činnosti a vymedzuje ich typy. Štvrtá kapitola približuje problematiku vzniku mierovej operácie od procesu jej ustanovenia, cez právo aplikujúce sa na operáciu, až po jej financovanie. Posledná, piata kapitola, sa koncentruje na analýzu konkrétnych mierových operácií a pomáha tak vytvoriť jasnejšiu predstavu o jej pôsobení, funkciách a spôsobe realizácie mandátu.

Závery sú obsiahnuté v poslednej časti práce. Po vyčerpávajúcej teoretickej analýze mierových operácií OSN v predošlých štyroch kapitolách, poskytuje posledná časť praktický pohľad na mierové operácie OSN a možnosť vyhodnotenia ich pôsobenia a následného zhodnotenia úlohy týchto operácií pri udržiavaní medzinárodného mieru.

Summary: The role of peacekeeping operations in maintenance of international peace

The purpose of this thesis is to clarify the activities of United Nations' peacekeeping operations and thus provide an answer to the question of how and with what results they contribute to providing international peace and security. The work deals with peacekeeping operations appointed under UN Security Council resolutions. I chose this topic because of the great importance of peacekeeping operations status within UN activities and because of the interest in clarifying the role of their impact on world peace and security.

This thesis is composed of five chapters. The first one deals with the role of the United Nations and its position within the international peace and security. The second chapter focuses on the definition of basic terminology that most often occurs in relation to the characteristics of UN peacekeeping operations and distinguishes them from each other. The third chapter defines their types and provides the role of peacekeeping operations by showing the essential characteristics of their development, mandate, and working principles. The fourth chapter presents the issue of formation of the peacekeeping operation starting with the process of its establishment, continuing with the law applicable to the operation, ending with its financing. The fifth chapter concentrates on the analysis of specific peacekeeping operations to help create a clearer concept of its activity, functions and methods of implementation of the mandate.

Conclusions are drawn in the last part of the work. After comprehensive theoretical analysis of the UN peacekeeping operations in the previous four chapters, the last part provides a practical view of UN peacekeeping operations and the opportunity to evaluate their activities and subsequent evaluation of the role of these operations in the maintenance of international peace.

Kľúčové slová: mierové operácie, medzinárodný mier a bezpečnosť, mandát, OSN

Key words: peacekeeping operations, international peace and security, mandate, United nations